

Arxiu històric FUNDACIÓ JAUME BOFILL

El Poblenou l'any 1975

Raimon Bonal
Joan Costa

DESEMBRE 1975

FUNDACIÓ
Fundació
JAUME
Jaume
BOFILL
Bofill

1. Introducció

Qui més qui menys podria dir alguna cosa del Poble Nou. És un dels barris de Barcelona que ha sonat i sona. Això vol dir que és un barri que té història i que fa actualment la seva història.

No pretenem pas fer la història del Poble Nou; no és pas el mòbil del present estudi. Volem llegir una mica més profundament aquesta història i també, que aquest treball ajudi així mateix als actors de la mateixa. Al ciutadà d'avui, a l'orient de Barcelona, que treballa "de sol a sol", com diu el poeta.

Els barris que configuren la zona estudiada tenen una personalitat molt marcada; fins i tot la seva constitució física conserva encara tot el regust del barri ple de tradició que fa que, en la seva idiosincràsia profunda, sigui identificable fàcilment per diferenciació amb d'altres.

No per això la vida i la història d'aquest barri s'ha parat en la tradició d'uns anys enrera. La vida del poble no és possible parar-la; això seria la seva mateixa mort. Els poblenovins, fidels a tota la seva història, veuen clar que la vida corra i passa en les seves places i els seus carrers per on viu, transita i treballa la gent del 1975. La seva història no està ja tota feta; ell mateix ha de construir la seva crònica i aquesta serà el que els habitants mateixos vulguin.

Com la majoria de barris de Barcelona, el Poble Nou ha captat poc l'atenció de l'Administració pública; no perquè les necessitats reals del barri no ho mereixin, sinó perquè potser ho mereixen massa: demanen molt i donen poc. Només i únicament quan s'intueix la perspectiva d'una veritable inversió (en ocasió del famós Pla de la Ribera) és el moment en el que les fibres sensibles de l'Administració es mouen.

Però la problemàtica de cada dia la pateix el poble: uns serveis que li permetin una vida a nivell de persona humana; un aire irrespirable per la contaminació provocada per les fàbriques; una platja que de tan infecta, embruta (en el Pla de la Ribera es deia que aquesta platja seria la Copacabana de Barcelona -frase del senyor Porcioles-. Com a tal, només seria al servei de segons qui).

Davant de tot això, és esperançador constatar que el poble és capaç de prendre consciència de la seva pròpia identitat, arribar a comprendre veritablement el seu valor i quines són les seves necessitats. S'associa amb d'altres no solament per a tenir més força reivindicativa, sinó també perquè es sap protagonista de la seva història.

La població dels barris que estudiem està molt arrelada. Fou abans del 1900 que hi arribaren els contingents forts d'immigració i encara de terres molt pròximes a nosaltres Terol i Castelló. Per això actual-

ment els petits efluvis de persones nouvingudes al barri són fàcilment assimilables i els barris, com a tals, no perden la seva fesomia pròpia. Un fet significatiu és que al Poble Nou el català és encara la parla més corrents. Per això existeixen tants vincles que fan que els veïns es sentin realment del Poble Nou. Vincles que abans, ara i demà feran possible l'existència d'aquests moviments urbans que tanta resonància tenen.

La unitat urbana objecte del nostre estudi adoleix d'un moviment demogràfic clarament regressiu i, per tant, d'un envelliment de la població progressiu. Les causes d'aquesta regressió demogràfica deuen ésser moltes i variades: des de la incomoditat de la vivenda vella per causa de la qualificació urbanística del sector fins a la inhabilitat d'uns barris plen de fàbriques contaminants i aparentment abandonats per l'Administració. Aquest fet pot ésser important per l'esdevenidor del Poble Nou. Cal evitar que el barri mori d'inanició i que els mius especulin o puguin especular amb l'herència dels morts.

El Poble Nou es presta fàcilment a aquesta especulació: barri poc habitat, on hi predominen els edificis destinats a fàbriques i magatzems, on el gran capital -el mateix que l'ha explotat fins ara- ja hi ha posat els ulls, on...

Cal tenir present tota aquesta problemàtica. La personalitat d'un barri i la vida d'un poble no pot ésser joguina d'una taula de despatx on no hi entren ni fums de fàbriques ni males olors.

En primer lloc, el nostre estudi voldria ésser una ajuda als veïns del Poble Nou. No es tracta pas de fer un programa d'accions a fer. Més aviat, el nostre esforç ha de constituir un instrument apte per a què la realitat sigui més coneguda i les activitats i lluites del barri responguin i s'adequin a unes necessitats reals.

En segon lloc, aquest treball hauria d'ésser també una ajuda a l'Administració a fi de que entenguin^{que} hi ha els interessos del poble i que els canvis i remodelacions d'un contexte urbà no es poden fer darrera una taula. Les remodelacions necessàries han d'obeir a uns imperatius inalienables: són els interessos col·lectius. I del fet que són col·lectius, refusen l'estar al servei d'una minoria.

2. La delimitació geogràfica del barri

El primer pas que ens calia fer per a arribar a atènyer exactament ~~la~~ l'objecte del nostre estudi, fou la determinació dels límits geogràfics de l'entitat urbana actual. Els interessos eren diversos i, per tant, fou difícil posar-nos d'acord sobre la dimensió exacta de la unitat urbana que volíem estudiar. En l'única cosa que estàvem perfectament d'acord era en el fet que els límits administratius de l'actual districte X ultrapassaven, certament, els interessos de tots.

L'Associació de Veïns del Poble Nou, en la persona del seu president actual, manifestava el desig que fos estudiat el Poble Nou fent passar els seus límits des del mar i per la via fèrrea que es troba a l'est fins al carrer Almogàvars, pujant aleshores pel carrer Llacuna i trobant el seu límit al nord pel carrer Bolívia fins al carrer Bach de Roda que va a trobar el mar per l'oest.

D'altres membres de la mateixa Associació, per altra banda, també molt integrats al Poble Nou, opinaven que els límits del barri arribaven a l'oest fins el carrer Marçma i al nord amb la Gran Via.

Calia forçosament que unifiquéssim els nostres criteris i intentéssim posar-nos d'acord de manera definitiva. Els límits adoptats corresponen a una solució intermitja, acceptant el criteri del President de l'Associació de Veïns del Poble Nou, modificant-ne els límits de la seva proposta amb les divisions administratives municipals de barris i seccions censals. Això ens dóna l'avantatge de l'aprofitament de les dades municipals que estiguin suficientment sectoritzades i, per tant i en correspondència, podem arribar a exactituds molt ajustades en el que es refereix a dades demogràfiques o de vivenda.

Els límits definitius, doncs, de l'àrea del nostre estudi, malgrat que potser teòricament no segueixin una pura lògica del que s'entén popularment per Poble Nou, són els que hem fet constar al planell de l'Apèndix I. Limiten al sur amb el mar, a l'est amb el passeig Carles I i l'Avinguda Meridiana, al nord amb els carrers Túnez, Badajoz, Gran Via, Malta i Perú, i a l'oest, fent ziga-zaga, baixen per Espronceda, Pere IV, Bach de Roda, Cristóbal de Moura, Fluvià, Venezuela, Selva de Mar, Pujadas, Fluvià, fins a trobar el mar pel carrer de los Herreros.

En el mateix Apèndix I, hi hem fet constar els límits dels barris administratius i les seccions censals que els compartimenten. En definitiva, tenim quatre barris sencers: Llacuna (amb dues seccions censals), Bogatell (amb quatre seccions censals), Poble Nou (amb deu seccions censals) i La Unió (amb sis seccions censals) i tres

barris amb limitacions: Fuerte Pio (dues seccions censals sobre cinc), Malta (dues seccions censals sobre quatre) i Taulat (sis seccions censals sobre vint i cinc).

Aquesta és la configuració definitiva del barri objecte de la nostra investigació.

3. D'unes notes històriques que expliquen la formació actual (1)

3.1 Origen i naixement del barri

Sant Martí de Provençals era el municipi que, abans de l'anexió a Barcelona, incluïa els terrenys actuals del Poble Nou i fins poc abans de mitjans del segle XIX no apareix per primera vegada aquesta denominació aplicada a una incipient urbanització formada a orient de Barcelona. La densitat històrica de l'indret, doncs, no pot ésser gaire gran.

Sembla que el nom li ve a Sant Martí de Provençals, dels cavallers que acompanyaven, cap a l'any 1112 a Dolça de Provença camí de Barcelona per al seu casament amb el Comte Berenguer III. Els foren donades terres en aquelles contrades.

El que avui coneixem com a Poble Nou fou en temps antics la part marítima, plena d'aiguamolls, del municipi de Sant Martí de Provençals.

Al segle X existia en l'antiga Via Marina, a prop del que després seria pont "dels Angels" a l'altura de l'actual Bogatell, una capella dedicada al culte de Santa Eulàlia del Camp, ja que assegura la tradició que era enterrat per les rodalies el cos de Santa Eulàlia.

El 1238 començaren a edificar-se en aquells terrenys algunes cases de pescadors. Segons un document que es conserva del 1488, aquell indret era terra de joncs i aigües amb unes poques barraques de pescadors.

(1) El conjunt d'aquest apartat s'ha consultat la bibliografia següent:

CARRERAS CANDI, La ciutat de Barcelona, A.Martin, Barcelona, 1914

PERICOT, CASTILLO, VICENS, BARCELONA A TRAVES DE LOS TIEMPOS, 1941

4 CANTONS, Història de les gents del Poble Nou, nº 93 i 96, juliol i octubre, 1973

SOLA-MORALES, BUSQUETS, DOMINGO, FONT, GOMEZ ORDONEZ, BARCELONA.

Remodelación capitalista o desarrollo urbano en el sector de la Ribera Oriental, G.Gili, Barcelona, 1974

A.DURAN SANPERE, Barcelona i la seva història. La formació d'una gran ciutat, vol I, Curial, Barcelona, 1972

En el segle XV les monges de l'ordre de Jerusalem s'apostentaren en la capella que ens hem referit abans, que ja trobem anomenada com dels Angels. Després vingueren les dominiques. En aquells camins plens de marismes només continuaven vivint-hi pescadors.

Al segle següent(XVI) les monges demanaren d'ampliar el monestir i s'els digué que no per por d'un setge en lloc tan apartat. Acabaren marxant a un altre lloc i del monestir només en restà el record d'un pont. Immediatament després d'aquell pont hi sorgí un indret conegut com "El Canyet". S'hi cremaven els heretges condemnats a mort per la inquisició i agafà molt mala fama. (1)

Després fou el lloc on eren abandonats els animals morts pels ramaders que sorgiren amb el pas del temps. De nit baixaven els llops a menjar-se aquelles despulles, atrets per la fetor de les carns a les quals hom havia tret les ~~seus~~ pel·ls.

El pas a terrenys pastorals i agrícoles d'aquesta zona sur de Sant Martí de Provençals es va anar produint. El Marqués de La Mina, l'home que va fer construir l'actual Barceloneta, és el mateix que procurà que es fessin desviar les aigües sobrerres del rec comtal cap a un indret que rebé el nom de Llacuna, avui perpetuat amb un carrer cèntric del barri. Així es sanejaren més els camps i creixeren encara més els joncs al voltant d'una zona coneguda com el "joncar".

Al cens de 1718, Sant Martí de Provençals tenia 177 habitants i al de 1787, en tenia ja 1715. El que vol dir que al segle XVIII i en aquest període de 59 anys, aquell municipi creixia a un ritme proporcional de 868'92 %, mentre el Barcelonés, en el mateix període, havia crescut a la proporció de 342'7 %. (2)

El 1775 fou fet un plànol dels terrenys que la ciutat de Barcelona posseïa en els termes del Joncar, amb indicació ~~clara~~ dels límits i situació de les fites, des de l'antic camí de Nataró fins al mar. Els pasturatges propis de la ciutat de Barcelona, segons Carreras Candi, (3) eren: el Joncar dels Prats, l'estany del Port, la Llacuna dita Joncar al segle XVIII i bona part del Taulat. Les autoritats barcelonines tingueren

(1) Encara avui perdura l'expressió d' "anar-s'en al Canyet", volent significar la mort.

(2) Pierre VILAR, Catalunya dins l'Espanya Moderna, vol. III, col. Estudis i documents, nº 3, Edicions 62, Barcelona, 1966, p. 142

(3) op. cit. p.961

de lluitar contra la rapacitat dels terratinents veïns a mitjan segle XVIII.

La sèquia de La Llacuna i la mateixa Llacuna formaven aleshores l'eix central del territori que després havien d'ocupar les urbanitzacions del Poble Nou, en les quals persisteix l'eix format pels carrers de Marià Aguiló i de Sant Joan de Malta. La Llacuna amb el seu joncar fou un lloc excel·lent per a la caça d'ànecs salvatges. Potser fou tingut com a vedat reial de caça; però el cert és que a començament del segle XIX els capitans generals disposaven d'un gran vedat que no agradava massa als camperols i pescadors perquè els prohibia molt de terreny. Per tal de protegir-lo, hi havia una caseta pels soldats guardians.

Els prats d'indianes, aleshores abundants, havien d'evitar per tots els mitjans de corrompre les aigües de sèquies i estanys. Foren precisament els prats d'indianes els que aportaren les transformacions més importants d'aquests territoris.

Segons una estadística del 1801, Sant Martí tenia només onze carrers i cap escola pública. La major part dels seus habitants vivia en cases aïllades enmig dels camps.

De fet, cap el 1885 va ésser creat el municipi de Sant Martí de Provençals i en els terrenys de l'actual Poble Nou, el pasturatge arribà fins a temps molt moderns.

3.2 Apareix la indústria en el que serà el territori del Poble Nou

A mitjan segle XVIII, els teixits de cotó tingueren aleshores l'ocasió de passar de simples teixits de poc cost i escàs valor decoratiu a teixits de gran vistositat i d'aparent riquesa, competidors de sedes i brocats. Això demanava molt d'aire i sol per a què poguessin eixugar-se, raó que exigia molt d'espai limitant cada cop més l'espai als pagesos i camperols.

Poc després d'aparèixer aquests teixits, foren moda abassegadora per a vestits i tapisseria. Aquest fet donà lloc a una certa competència amb els ramaders, per tal com cada dia quedaven menys espais lliures per al pasturatge del bestiar. Tant fou així que calgué establir un pacte d'avinença entre indianers i pastors: la ciutat donava nous terrenys als primers, però a condició de reservar un dia a la setmana per al lliure accés al bestiar. La major part d'aquests prats tenien una caseta o un simple cobert. A poc a poc, i a mida que anava progressant la indústria tèxtil, al costat dels camins aparegueren valles, els camins es feren carrers, els teulats s'eixamplaren i es convertiren en fàbriques o habitatges. Aquelles casetes amb els seus sostres, eren per a guardar-hi eines i robes i acabaren per a donar nom al barri -Taulat- deixant de banda el de Canyet, tot i que s'utilitzà un temps a causa d'una fàbrica de séus d'animals feta plegar el 1864.

Els prats anaren apareixent ací i allà com a cosa de poca permanència i sense obeir cap pla urbanístic. Ja era molt que respectessin els vells camins que passaven entre les terres i les enquadraven.

3.3 L'expansió urbana del Poble Nou

Els coberts i les casetes s'anaren convertint en edificis definitius, dedicats a les indústries, especialment a les indústries complementàries de les tèxtils. Per a això era providencial l'existència d'aigua abundant a molt poca fondària, aigua procedent de les antigues filtracions del riu i dels estanys, dessecats superficialment però que subsistien en el subsòl.

Cap a la segona meitat del segle passat, el nom de Poble Nou començà a ésser utilitzat. La gent del centre de Sant Martí -el que avui coneixem amb el nom de Clot- deia en traslladar-se a la recerca de feina a les fàbriques naixents a la zona: "m'en vaig al Poble Nou".

El primer nucli veritablement urbà fou el constituït entorn de la plaça Prim, que encara conserva el seu caràcter inicial, copiat de la Barceloneta. Aquesta gent treballava a la fàbrica i al mateix temps mirava de guanyar quelcom més, cultivant també la terra. El ferrocarril coster el va separar del mar i el va convertir de sobte en zona suburbana industrial, perdut entre parets i sense caràcter propi.

En 1847, Bertran i Soler presentava un projecte d'eixample de Barcelona cap a l'est, prèvia demolició de la Ciutadella, i de reforma completa del centre de la ciutat. (1)

En honor als ajuntaments de l'època cal dir que mai es van considerar satisfets amb una ampliació parcial del territori urbà. Tot el contrari; sempre van ésser partidaris de l'eixample il·limitat de la ciutat, de riu a riu, o sigui del Llobregat al Besòs.

Barcelona estava positivament congestionada, de manera que encada habitació de la ciutat hi vivien quatre persones. Els pobles del pla s'havien desenvolupat ràpidament a compte de Barcelona i inclús s'havia originat una agrupació que, per no tenir nom, se l'anomenava Poble Nou. (2)

(1) Per a la construcció de la Ciutadella, que havia de vigilar de prop la ciutat rebel (quan la guerra de Successió), tot un barri fou arrasat del 1715 al 1718: aquest barri marítim de la Ribera, on cada època de prosperitat havia portat els progressos de l'aglomeració. 800 cases foren destruïdes, 4.000 persones desplaçades... L'edificació d'un barri de substitució (la futura Barceloneta), prevista des del 1719, no fou realitzada sinó una quarantena d'anys més tard pel marquès de La Mina. Pierre VILAR, op cit., vol II p.424.

(2) PERICOT, CASTILLO, VICENS, op. cit. p.330

"y en época posterior al 1823, ha nacido y tomado asombrosas creces, el pueblo llamado Nuevo porque aún no ha recibido nombre" (D'una exposició a Madrid pels diputats a Corts, demanant l'enderrocament de les muralles, 18-XII-1853) CARNERAS CANDI, op cit, p.925.

El 1853 l'enginyer Ildefons Cerdà haurà cregut que la ciutat es desenvoluparia cap el mar i el Besòs i és per aquesta causa que va fixar en centre de l'eixample en el lloc que avui l'ocupa la plaça de les Glòries Catalanes. (1)

Amb el pla Cerdà, que suposa l'enderrocament de les muralles i la creació de l'Eixample (2), Barcelona s'estén pel seu pla, cap a d'altres poblets. La burgesia es reserva l'Eixample per a viure-hi, i fica les fàbriques de la revolució industrial en els terrenys del pla que estaven dedicats a la pagesia.

← Mancava lloc a la ciutat el 1854 per fer magatzems, docks, escoles, hospitals, mercats i habitacions barates i higièniques. Els tres circuits de muralles, saltats en segles precedents, guarden concordància amb les noves barriades formades a Gràcia, Poble Nou, Hostafranchs i Barceloneta i amb les poblacions veïnes que cresqueren d'una manera inusitada. (3)

La barriada del Taulat pretengué segregar-se de Sant Martí de Provençals en 1863. Tornà a insistir-hi en 1870. Davant la pretensió dels veïns i propietaris del Taulat i Poble Nou de segregar-se de Sant Martí, el governador civil demanà a aquest municipi que l'informés sobre "la distancia que media entre el centro del barrio del Taulat o pueblo nuevo y el de San Martín", sobre la seva població i comunicacions. Respongué l'Ajuntament que estaven lluny els dos centres 1.300 metres, que el Taulat tenia 815 habitants i que es comunicaven per camins particulars i un carrer del Clot fins a la platja que "toma en dicho transcurso diferentes denominaciones". (4)

Cresqué Sant Martí i es formaren en llocs prou separats tres barris coneguts per Sagrera, Taulat i Muntanya; del 1885 en avant es consigna un quart barri, el del Clot.

En 1843 hi són creats alcaldes especials per a cadascun d'aquests barris, suprimits als tres anys "por haber suficientes regidores en todos los barrios"...

(En 1876 apareixien units els ajuntaments de Barceloneta i Poble Nou. (5))

(1) PERICOT, CASTILLO, VICENS, op. cit, p. 332

(2) En 1854 una Real Orden dispone por fin la libertad de derribar "las murallas que miran a tierra", orden completada por la de 1958 que autoriza el ensanche ilimitado de la ciudad. (Festión o caos: el área metropolitana de Barcelona. Círculo de Economía, Barcelona, Ariel, 1973. p. 21.

(3) CARRERAS CANDI, op. cit. p. 859

(4) CARRERAS CANDI, op. cit. p. 956

(5) PERICOT, CASTILLO, VICENS, op. cit, p. 334

El 1880, Sant Martí seguia essent agrícola; però no era lluny l'època en que la indústria havia de convertir aquell terme en un formiguer de fàbriques.

En 1883 es dividí en cinc districtes i dinou barris: foren aquells el Clot, o sigui, el centre, el radi principal del qual era la carretera de Ribes; Sagrera, radicant en la vella església; Camp de l'Arpa, amb l'exemple de Sant Martí (antiga Constructora Catalana); Muntanya o part NO del terme i Poble Nou, junt al mar. (1)

Es formen depressa els carrers i es converteix en passeig el del Triomf en 1886. Dos anys abans s'inaugurà el tramvia del Poble Nou. El carrer de Sant Joan de Malta entre el Clot i el Poble Nou, era un vial important que s'havia obert el 1851. Les dues barriades estaven enfrontades per diferents motius. Sovint, hi havia guerra electoral entre els dos barris i en fer la casa de la Vila, es procurà construir-la en el lloc més apartat del Clot i mirant cap a Poble Nou, tot procurant d'acontentar els poblenovins que llavors ja començaven a ésser gent que vivia de les fàbriques. Es feien dues festes majors pels mateixos dies -11 de setembre- i es van modernitzar simultàniament els dos mercats, el de la Unió i el del Clot, el 1889.

El Taulat des dels primers anys de la seva formació, s'ha caracteritzat pel gran nombre de gent forastera. Es fa constar, amb referència a l'any 1909, que són tants els originaris de les veïnes províncies de Terol i Castelló, "que en el barrio de la Plata (2) y sus afluentes, el que se atuviera al lenguaje de sus moradores, le parecería que no pisa tierra catalana". Aquesta immigració data de l'any 1888.

El 1894 és segregada de Sant Martí i agregada a Barcelona "la zona comprendida entre el actual límite del término de dicha ciudad y el eje de las calles Diagonal y Marina hasta encontrar esta última el paseo del cementerio." (3)

El 1897, definitivament, Sant Martí de Provençals és anexionat a Barcelona.

El 1905 al barri del Poble Nou -o del Taulat- hi vivien ja 15.061 persones.

(1) CARRERAS CANDI, op. cit. p. 1024 ss.

(2) Entre els actuals carrers Badajoz i Granada.

(3) CARRERAS CANDI, ibid., nota 2724, p. 1035

3.4 Una història rica de tensions i de conflictes

El traçat del Pla Cerdà descuidava els asentaments perifèrics preexistents (1). Els inicis urbanístics del Poble Nou foren molt influïts per les idees del socialisme utòpic del que formava part l'inventor del submarí, en Monturiol de Figueres. El personatge central d'aquesta ideologia fou Etienne Cabet (2) que tenia una audiència important a Catalunya des del 1847, a través del periòdic "La Fraternidad". A la cèlebre expedició a Icària hi participaren força veïns del Poble Nou. Per això en el Pla Cerdà figura com Icària el que ara és Poble Nou

El caràcter essencialment obrer dels primers pobladors del Poble Nou, explica les múltiples contingències com a color típic del barri, abundós de vagues, de discursos inflamats i de lluites socials de diversa violència. Les condicions laborals i de vida de la gent no eren massa òptimes als darrers anys del segle XIX. Molts habitaven al voltant del cementiri i en cases petites i insalubres entre les fàbriques. El primer de maig de 1890, a les manifestacions per una reducció de la jornada laboral que durava dotze o més hores, la participació del barri fou massiva.

Fruit d'aquest moviment socio-polític constant, val la pena de considerar l'evolució cronològica de les institucions religioses del barri que, en certa manera, foren sovint la víctima dels aldarulls i de les agitacions.

(1) Un dels paratges més atractius de la ciutat en 1714 i on molt ciutadans principals hi tenien cases i jardins molt pintorescs.

(2) Etienne Cabet (Dijon 1788 - Saint-Louis, Missouri 1856). Polític i escriptor socialista francès... Intervingué en la revolució de 1830, ocupà després un càrrec oficial a Còrsega i fou diputat a l'Assemblea nacional. Forçat a exiliar-se (1834), passà a Bèlgica i Anglaterra on estudià les experiències d'Owen. Sintetitzant-les amb el bavonisme francès construí el seu ideari, caracteritzat per un comunisme integral, que difongué a través de "Voyage en Icarie" (1839), "Le Vrai

~~(segueix la nota 3 de la pl. precedent)~~ Christianisme" (1846) i el periòdic "Le populaire" i que assolí una popularitat superior a la de les altres teories utòpiques del segle XIX. Els anys 1848-1849 se n'anà, amb diversos grups de seguidors (icarians), als Estats Units per a formar-hi una comunitat icariana, que resultà un fracàs absolut. Poc temps després es suicidà. (Extracte de la GRAN ENCICLOPEDIA CATALANA).

- 1850 - s'erigeix una capella sufragània de Sant Martí de Provençals.
- 1 gener 1868 - és erigida en parròquia (l'esperit d'independència de la barriada ja hem vist que es feia fort des del 1863)
- 1872 - comencen les obres de l'edifici parroquial
- 1873 - atur de les obres
- febrer 1878 - recomençament de les obres en un altre lloc.
- juliol 1909 - l'església és incendiada pels revolucionaris (Setmana Tràgica)
- 5 setembre 1909 - es torna a obrir
- 1909 - al carrer Enna, es compra un solar per a fer-hi una tenència
- 1907 - es crea també una tenència parroquial de Sant Pere Pescador al barri dit Pekín, al N.NO de la parròquia del Poble Nou en l'antic terme de Sant Martí de Provençals, de 600 a 700 habitants.
- 1909 - és incendiada aquesta tenència
- 1910 - es reconstrueix i s'obre al públic. (1)

Les dures condicions laborals feren que Poble Nou s'anés convertint en un barri limitador on es formà un dels principals ^{seus} de la CNT. Sorgiren les cooperatives, que defensaven fins on podien les possibilitats d'adquisició de queviures per part dels obrers.

Una altra característica poble novina fou el creixement de les entitats culturals (de les que les cooperatives no n'eren pas al marge), polítiques de diferent signe, socials, etc. El barri, allunyat del centre de la ciutat, tenia una vida pròpia que bategava amb força. Moltes entitats foren tancades després de la guerra civil (1936-1939) pel fet que Poble Nou havia estat un dels feus de l'anarquisme de la CNT i de la FAI. (2)

L'Església de Santa Maria del Taulat, cremada encara durant la guerra, fou reconstruïda el 1950.

.....

La història del Poble Nou ajuda a la interpretació dels fets actuals: la gent és molt treballadora i les vuit hores de jornada laboral són encara lluny d'ésser aconseguïdes. El 1966 ~~encara~~, només 21'3 % dels treballadors poble novins no ^{feia més de} ~~depassava les~~ vuit hores de jornal.

Aquesta història ajuda també a veure com l'anomenat Pla de la Ribera, que volia fer un barri nou a la part del mar però sense assegurar que seria pels seus habitants actuals, no va deixar indiferent a ningú des que es va donar a conèixer el 1966. Les associacions de veïns, la del Taulat i, posteriorment, la del Poble Nou, corroboren amb tota objectivitat que la història no ha pas acabat encara.

(1) CARRERAS CANDI, op. cit, pp. 931 i 941.

(2) Vegeu la relació dels centres a la plana següent.

- (2) Tenim notícia dels centres de l'anarquisme al Poble Nou. Són els següents:
- Taulat, 87 (Sucursal de la Redacció de Sol.lidaritat Obrera - CNT)
 - Av. Meridiana, 128 (Ateneu Llibertari del Clot - anarco-sindicalista - donada la seva importància, cal pensar que influïa al Poble Nou).
 - Grup "Fuerza y Materia" (de la FAI - es desconeix l'adreça)
 - Ateneu Nacionalista d'Esquerra - Pallars, 154
 - Granada, 42 (Casal Joventut Pompeu Fabra)
 - Pere IV, 243 (Casal d'Esquerra Republicana del districte X)
 - Taulat, 93 (Casal Obrer d'Esquerra Republicana)
 - Rambla, 31 i 22 (Comissió de Defensa del Poble Nou)
 - Venero, 4 (Comité Barriada Poble Nou - CNT)
 - Wad-Ras, 206 (Comité de Defensa)
 - Llull, 17 (Grup Bakunin, nº 1 - Productes del calçat)
 - Wad-Ras, 223 (Joventuts Llibertàries)
 - Pere IV, 186 (Comité del POUM a Poble Nou)
 - Av. Icària, 14 (Sindicat de transports - CNT)
 - Rambla, 15 (Sindicat únic de la CNT)
 - Pallars-Rambla (Foment d'Acció Catalana)
 - Marià Aguiló, 35 (Els federals)
 - Taulat, 4 (Unió Laborista)
 - Rambla, 30 (Unió Republicana)
 - Rambla, 27 (Sindicat Unic de professions lliberals)
 - Rambla, 18 (Sindicat Unic del Ram de la Construcció)

4. Demografia actual

Voler estudiar un barri de Barcelona tenint compte únicament dels límits del que comprèn una concepció natural de barri, es devé pràcticament una tasca impossible i insoluble. Caldria, aleshores, fer una mostra pròpia i començar una indagació personal com si es tractés d'una zona completament verge, és a dir, prescindint de les dades i el.laboracions precedents de caràcter administratiu i, sobretot, prescindir dels censos de població.

Una labor semblant suposa un treball i una inversió que està totalment fora de les nostres possibilitats. Es per aquest motiu que ens hem ~~atingut~~ atès al màxim a les divisions administratives, tenint compte de la demanda concreta feta sota els interessos immediats de l'Associació de Veïns del Poble Nou.

4.1 Nombre d'habitants al cens de 1970

Al planell de l'Apèndix I hi hem grafiat els límits del nostre estudi, amb la delimitació dels barris i les seccions censals de cada una d'aquestes unitats urbanes i hi hem expressat el nombre d'habitants per sexe en cadascuna de les sectoritzacions més petites.

El que pretenem aquí i ara és fer una descripció i el.laboració sistemàtica de les dades suficientment sectoritzades que ens permetin arribar a síntesis i índexs prou representatius per a induir-ne constants i determinacions posteriors.

El quadre global dels habitants, per barris, és el següent:

<u>Habitants 1970</u>				
<u>Barris</u>	<u>Habitants</u>	<u>%</u>	<u>Hectàrees</u>	<u>Habitants/Ha</u>
Fuente Pio	3.220	6'5	(47'5)	(67'78)
Bogatell	5.247	10'5	85'75	61'18
La Llacuna	2.665	5'3	45'12	59'06
Poble Nou	16.629	33'4	69'45	239'43
Malta	3.658	7'3	(26'96)	(135'68)
La Unió	9.648	19'6	48'32	199'66
Taulat	8.792	17'6	(29'14)	(301'71)
TOTAL	49.849	100	(352'24)	(139'71)

Font: Estadística Municipal i el.laboració pròpia.

Els barris Fuente Pio, Malta i Taulat, que tenen respectivament, 71'25, 53'92 i 121'82 Hectàrees, els hem indicat entre parèntesi perquè tant el seu dimensionat com l'índex d'habitant/Ha, ha estat estimat proporcionalment sense tenir una seguretat de la fiabilitat de la dada aportada.

Mirant el quadre precedent, cal fixar-se en el que segueix:

1. Els barris que toquen al mar -Bogatell, Poble Nou i La Unió- tenen

ja 63'9 % dels habitants de tota l'àrea del nostre estudi. Si a aquests hi afegim la prolongació nord de La Unió, és a dir, la petita porció del Taulat, arribem ja als 80'9 % del total dels seus habitants. Això ens indica que el barri de La Llacuna i les porcions que ens toquen de Forte Pio i Malta tenen només 19'4 % dels habitants del nostre sector. La nostra població, majoritàriament, es situa, doncs, entre Pere IV i el mar.

2. Arribant, però, a pulir més la dada d'on es troba veritablement la nostra aglomeració urbana, observem que Poble Nou, La Unió i la porció del barri del Taulat acumulen, ells sols, 70'4 % del total de la nostra població. Per a dir-ho d'una manera més senzilla, entre Pere IV i el mar i tenint com a centre el passeig del Triomf, ^{hi ha} ~~es~~ pràcticament les 3/4 parts dels nostres habitants. Amb la puntualització que el Barri del Poble Nou té ja una tercera part de tots els habitants de la nostra àrea d'estudi.

3. Quant a les densitats d'habitant per hectàrea, donada la imperfecció de les nostres dades, només hem pogut calcular amb certesa els índexs dels barris del Bogatell, La Llacuna, Poble Nou i La Unió perquè, dintre l'àrea del nostre estudi, aquests barris estaven compresos en la seva totalitat.

Ja es veuen les diferències que van des dels 59'86 habitants/Ha de La Llacuna als 239'43 habitants/Ha del barri del Poble Nou.

Els nostres barris, prescindint de la compartimentació obligada per les circumstàncies, tenen 953'33 hectàrees amb un total de 95.333 habitants, el que vol dir una densitat mitja de 192'34 habitants/Ha. Es tracta d'una densitat que es manté en un terme mig dintre la ciutat de Barcelona. (1)

El barri del Poble Nou té una densitat molt superior a la mitja de l'àrea dels nostres barris, el que concreta la dada precedent de que l'aglomeració demogràfica es situa, certament, entorn del passeig del Triomf.

4.2 Estructura d'edats i sexe, per barris

Analitzarem ara l'estructura d'edats i sexe per barris. Ens hem confeccionat una taula on hi hem agrupat les edats segons els períodes següents:

- De 0 a 5 anys és el període d'edat infantil. Inclou els ~~pres-~~colars i l'edat de guarderia.
- De 6 a 13 anys correspon l'edat escolar pròpiament dita. El nostre dubte era precisament el seu límit superior perquè, legalment, serien ja els 15 anys. De totes maneres, ens hem atàs-

(1) Les zones urbanes més denses de l'aglomeració urbana de Barcelona, són el districte V que supera el milor d'habitants/Ha i Collblanc de l'Hospitalet que arriba als 800 habitants/Ha.

als 13 anys perquè, malgrat que a l'ordre normatiu no sigui així, encara no es pot dir que sigui ja traduït en els fets.

-Els períodes de 14-24 anys i 25-59 anys, respectivament la joventut i l'edat adulta, corresponen a l'edat laboral.

-Finalment, el darrer període de 60 anys i més correspon als ancians o l'edat del retir, jubilació o pensió.

Heus aquí, doncs, la distribució per edats i sexe:

Distribució per edats i sexe dels habitants 1970 a
l'àrea del nostre estudi

<u>Barris</u>	<u>Sexe</u>	<u>0-5</u>	<u>6-13</u>	<u>14-24</u>	<u>25-59</u>	<u>60 i més</u>	<u>Total</u>
Fuente Pio	H	134	204	249	689	249	1525
Bogatell	D	139	190	229	793	344	1695
	H	161	499	517	1069	455	2701
	D	163	255	369	1126	633	2546
La Llacuna	H	139	142	160	597	198	1236
	D	144	167	179	644	285	1419
Poble Nou	H	686	918	1231	3581	1376	7792
	D	643	841	1203	4004	2146	8837
Malta	H	170	256	179	845	255	1705
	D	157	204	291	913	388	1953
La Unió	H	410	535	773	2134	770	4622
	D	382	508	696	2281	1159	5026
Taulat	H	478	693	636	2020	353	4180
	D	463	683	851	2043	572	4612
TOTAL	H	2178	3247	3745	10935	3656	23761
	D	2091	2848	3818	11.804	5527	26088
TOTAL		4269 4269	6095	7563	22739	9183	49849
% Poble Nou/ Districte X		24'6	26'9	28'4	29'3	38'1	29'5

Font: Estadística Municipal i el.laboració pròpia.

A la distribució precedent, hi podem fer les observacions següents:

1. La zona del nostre estudi té manifestament un esbociss de població d'edat vella (60 i més) en detriment de les edats infantils (de 0 a 13 anys). Es a dir, la primera impressió certa que hom té és que es tracta d'una població demogràficament vella. Més tard, tindrem ocasió de matitzar més específicament aquesta dada: l'explicació d'aquest envelliment i la tendència secular que manifesta.

2. Si ens atenim a la sectorització per barris, aquestes diferències ens permeten dir el següent:

De 0 a 5 anys hi ha relativament molta població al barri del

Taulat (10'7 %) i a La Llacuna (10'56 %) i on menys població d'aquest grup hi ha és al Bogatell (6'17 %). La mitja d'aquestes edats pels nostres barris és 8'56 %.

De 6 a 13 anys, o sigui el període d'edat escolar, es troba significativament al Taulat (15'65 %) i al Bogatell (14'37 %). On hi ha menys infants en edat escolar és al Poble Nou (10'57 %) i a la Unió (10'81 %). La mitja d'infants en edat escolar per a tots els nostres barris és ~~8'56 %~~ 12'22 %.

Els avis de 60 i més anys es troben relativament més presents al Poble Nou (21'17 %), al Bogatell (20'73 %) i a La Unió (20 %). On menys avis hi ha és al Taulat (10'52 %) i a Malta (18 %). La mitja dels avis en el barri és de 18'42 %.

O sigui que, resumint-ho, direm que la població vella es troba al sector del mar (Bogatell, Poble Nou i La Unió) i la població jove predomina particularment als barris del Taulat i La Llacuna.

El predomini relatiu d'edat escolar al Bogatell ve donat per la presència allà de la institució del Tribunal de Menors, Escoles Professionals Nostra Senyora de l'Esperança del carrer Wad-Ras 98, que fa variar rellevantment l'equilibri esperable en aquest grup d'edat. Es per això que no la podem tenir en compte.

3. Mirant la dîcotomia sexual, veiem que als nostres barris hi ha una proporció relativa més important de dones (52'33 % sobre el 51'88 % de tot el districte) que d'homes. Però quan volem analitzar les possibles diferències significatives per barris, ens trobem igual que abans, que el barri del Bogatell ve desequilibrat per la presència de l'inter-nat del Tribunal de Menors. Allà hi ha 51'47 % d'homes en una mitja que es manté a 47'66 %.

4. Finalment, tenint compte a l'ensem de l'edat i el sexe, apreciem el següent:

-de 0 a 5 anys s'ens confirma la presència relativament preponderant al Taulat i La Llacuna. Així mateix es veu també l'absència relativa d'aquest grup d'edat en el barri del Bogatell.

Si tenim compte del sexe, la diferència més significativa és al Bogatell on hi ha una important desproporció desfavorable als nens. Mentre que al conjunt dels nostres barris hi ha més nens que nenes d'aquest grup d'edat, al Bogatell no és així. (5'96 % nens i 6'40 nenes de 0 a 5 anys al Bogatell per 9'16 % nens i 8'01 % nenes per a tota l'àrea del nostre estudi).

-de 6 a 13 anys també ve confirmada la preponderància relativament important al Taulat, Bogatell i Malta. Però si ens atenim al sexe, aquests dos darrers barris presenten una diferència favorable únicament en els nens. Haurem de tenir compte de l'explicació donada suara pel barri del Bogatell.

-de 14 a 24 anys, és a dir, la joventut, els nois predominen relativament al ~~Taulat, Bogatell~~ al barri del Bogatell (caldríen les correccions ja esmentades) i les noies són significativament presents al barri del Taulat. En canvi, hi ha una absència relativa de nois a Malta i de nois i noies al Poble Nou.

-de 25 a 59 anys, l'edat adulta, trobem un predomini relatiu d'homes a La Llacuna, Malta i Taulat i una absència d'homes al Bogatell.

-Finalment, quant als avis de 60 i més, són significativament presents els homes a Poble Nou i les dones al Bogatell, Poble Nou i La Unió. En canvi, tant els homes com les dones d'aquesta edat es veuen relativament absents del Taulat.

El gràfic de la plana següent vol fer més llegible el sentit i la dimensió del que acabem de dir. Aquest gràfic està tret del quadre següent on hi ha la relació comparativa en percentatges de totes aquestes dades.

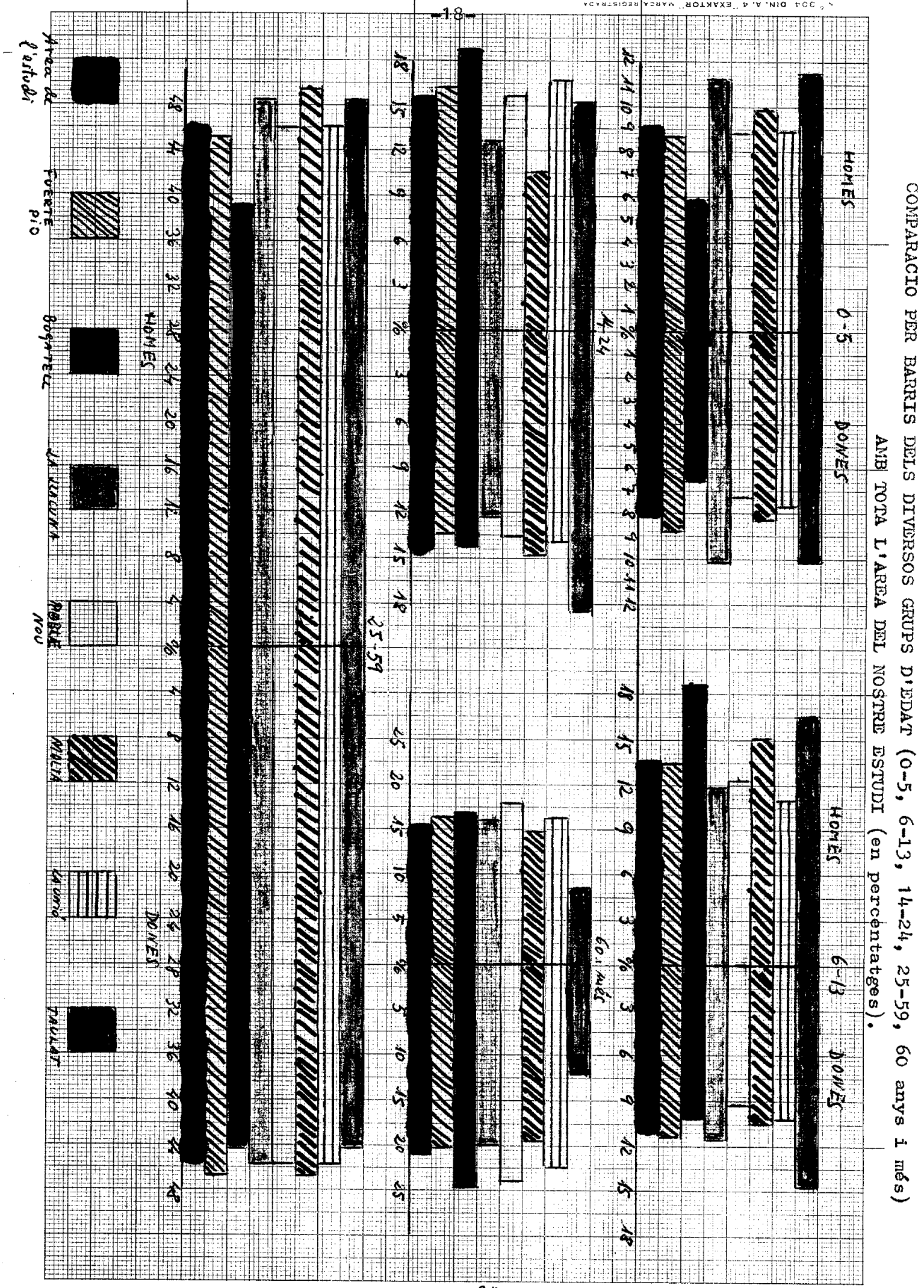
=====

Distribució comparativa de les edats i els sexes (en %)

<u>Barris</u>	<u>Sexe</u>	<u>0-5</u>	<u>6-13</u>	<u>14-24</u>	<u>25-59</u>	<u>60 i més</u>	<u>Total</u>
Fuerte Pio	H	8'78	13'37	16'32	45'18	16'32	100
	D	8'2	11'2	13'51	46'78	20'29	
Bogatell	H	5'96	18'47	19'14	39'57	16'84	100
	D	6'4	10'01	14'49	44'32	24'86	
La Llacuna	H	11'24	11'48	12'94	48'3	16'01	100
	D	10'14	11'76	12'61	45'38	20'08	
Poble Nou	H	8'8	11'78	15'79	45'95	17'65	100
	D	7'27	9'51	13'61	45'3	24'28	
Malta	H	9'97	15'01	10'49	49'56	14'95	100
	D	8'03	10'44	14'9	46'74	19'86	
La Unió	H	8'87	11'57	16'72	46'17	16'65	100
	D	7'6	10'1	13'84	45'38	23'06	
Taulat	H	11'43	16'57	15'21	48'32	8'44	100
	D	10'03	14'8	18'45	44'29	12'40	
Area	H	9'16	16'57	15'76	46'02	15'38	100
	D	8'01	14'8	14'63	45'24	21'18	

=====

Font:El.laboració pròpia sobre la taula precedent.

relació a la tercera edat per damunt de totes les altres.

4.4 Evolució demogràfica 1965-1970 i prospectives

Amb la sectorització que ens calia, no podem tenir més sèrie temporal que la comparança evolutiva d'aquests cinc darrers anys. Això comporta que, en el terreny de les previsions, no poguem fer estimacions gaire amples. Malgrat tot, ens sembla que les dades que segueixen permeten veritablement intuir una tendència que ens permetrà portar l'anàlisi més enllà.

Heus aquí el quadre:

Evolució global dels habitants (padró 1965-cens 1970)

<u>Barris</u>	<u>Habitants 1970</u>	<u>Habitants 1965</u>	<u>% increment</u>
Fuente Pio	3220	2998	7'4
Bogatell	5247	6394	-21'9
La Llacuna	2665	2339	10'7
Poble Nou	16629	19718	-18'6
Malta	3658	3484	5
La Unió	9648	10193	-5'6
Taulat	<u>8792</u>	<u>8028</u>	<u>9'5</u>
Total	49849	53214	-6'7
Districte X	168435	149353	12'8

Font: Estadística municipal i el.laboració pròpia

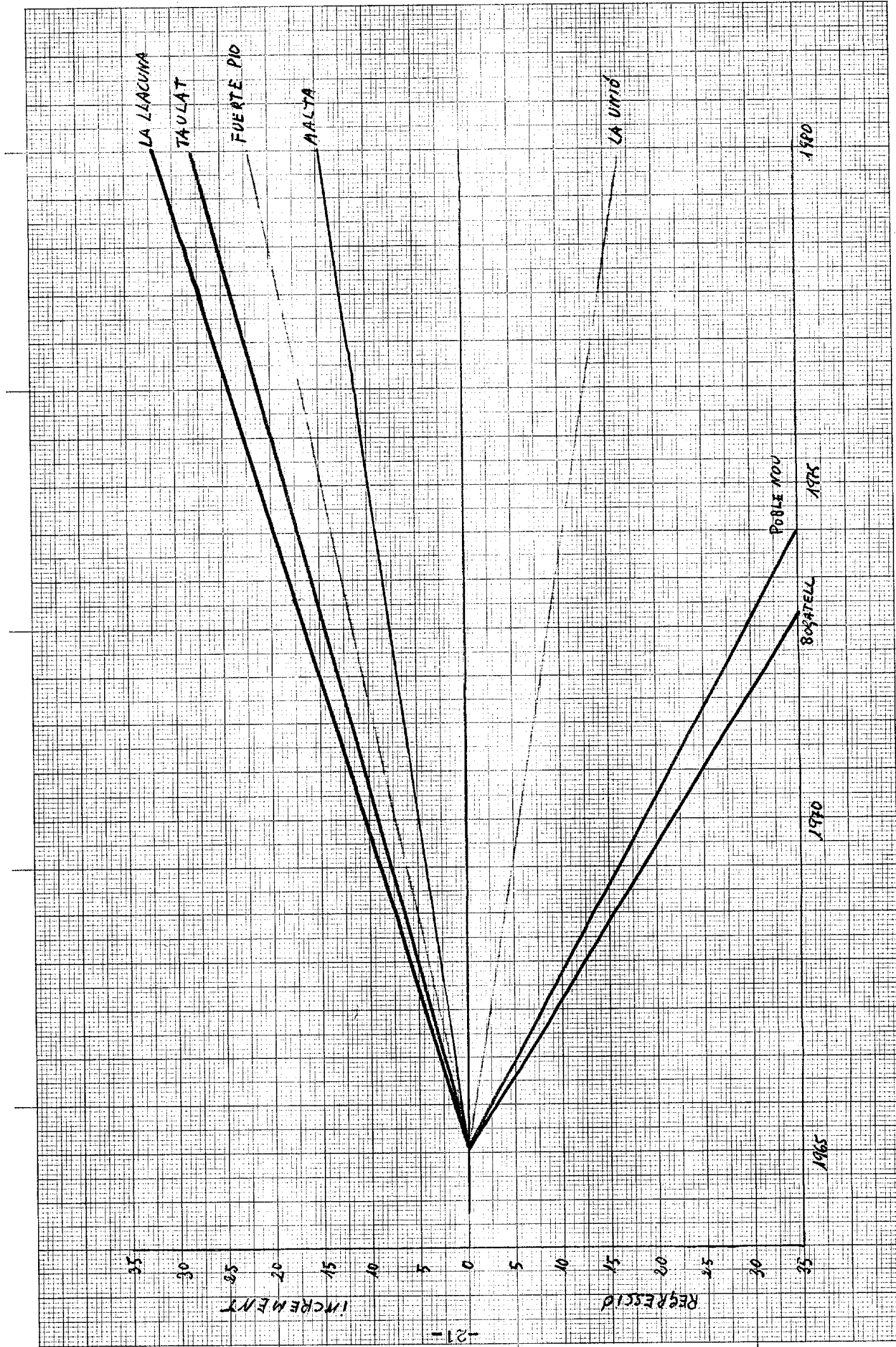
La taula precedent és molt reveladora del moment regressiu en que es troben els barris que estem estudiant.

Primer perquè no cal fer massa comentaris sobre el fet que un sector urbà que ha perdut amb el breu espai de cinc anys el 6'7 % dels seus habitants. Es dona el cas que aquesta zona es troba dintre un context d'un increment relatiu del 12'8 % en el mateix període.

Segonament, perquè no hi ha cap unitat urbana del nostre estudi que arribi tan sols a la mitja de creixement del districte X.

Finalment, perquè el Bogatell, Poble Nou i La Unió, per aquest mateix ordre, són els barris amb nombres negatius i, per tant, aquests tres barris acumulen el 63'9 % de la població del nostre estudi.

Què serà, doncs, dels barris del Poble Nou en un futur pròxim? Es fa difícil respondre. De moment, només ens considerem aptes a determinar aquesta gran reculada que manifesta la demografia de la nostra àrea d'estudi. A aquest ritme actual, amb deu anys, per exemple, el barri del Poble Nou tindria només 10.872 habitants, és a dir, l'any 1980. I l'any actual del 1975, comptaria únicament amb 13.356 habitants. Ens sembla que aquesta hipòtesi és força inversemblable. Ens limitem a indicar en aquest gràfic de la plana següent la tendència secular que imposaria la realitat de proseguir aquesta dinàmica actual.

4.5 La natalitat

Referint-nos a la natalitat, que és un indicador important per a determinar la dinàmica d'una població, prenem com a referència, per manca de dades suficients, els nens nascuts l'any 1969. Malgrat tot, tenim la certesa que, a nivell comparatiu, encara que només poguem tenir la xifra d'un sol any, ens permetrà endevinar la propensió de l'àrea del nostre estudi en relació a la tendència global del districte i a la sectorització dels barris que inclou el nostre estudi. Heus aquí la taula resultant:

<u>Natalitat comparada per a l'any 1970</u>			
<u>Barris</u>	<u>Sexe</u>	<u>Naixement anuals</u>	<u>Natalitat per mil hab.</u>
Fuerte Pio	H	21	12'4
	D	19	9'7
Bogatell	H	27	9'7
	D	24	12'2
La Llacuna	H	24	16'6
	D	20	
Poble Nou	H	110	12'2
	D	93	
Malta	H	30	16'7
	D	31	
La Unió	H	65	14'3
	D	73	
Taulat	H	76	17'1
	D	74	
Total	H	353	13'8
	D	334	
Districte X	H	1464	16'6
	D	1338	

Font: Estadística municipal i elaboració pròpia.

Hi ha algunes observacions a fer a la contemplació d'aquest quadre.

1. Mentre que al conjunt d'Espanya la tasa de natalitat era de 20'2 per mil i a Barcelona i la seva província de 20'6 per mil, al districte X de Barcelona es mantenia a 16'6 per mil. Els nostres barris, per la seva banda, no superaven la cota del 13'8 per mil que era la de les més baixes d'Espanya (només superada per Guadalajara, Huesca, Orense, Soria i Teruel). (1)

(1) Informe sociológico sobre la situación social de España, Foessa, Madrid, 1970, taula 3.41, p.159.

2. Des del punt de vista de la natalitat, Bogatell, Poble Nou i Fuerte Pio es mantenen inclús per sota la mitja dels mateixos barris. A més, aquesta dada ve a tirar per terra la hipòtesi d'una joventut floreixent a Bogatell. S'ens confirma el fet que l'acumulació d'edats joves en aquest barri ve donada precisament per la presència de la institució del Tribunal de Menors.

3. En definitiva, la baixa natalitat general als nostres barris verifica definitivament la regressió dinàmica de la seva població. Les excepcions -Taulat, Malta i La Llacuna- no fan més que confirmar aquesta regressió del fet que es tracta de tres barris on, com tindrem ocasió de comprovar, hi ha més elements que afavoreixen i expliquen aquesta natalitat progressiva. La població infantil hi és abundant i bastant per damunt de la mitja global de l'àrea de l'estudi.(2)

4.6 Característiques de la immigració

Només hem pogut trobar una referència a les característiques de la immigració que fos suficientment sectoritzada per a tenir-la en compte en el nostre anàlisi. Es tracta de la publicació de la Comissió Mixta de Coordinació Estadística, -avui Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya-, Movimientos migratorios de la provincia de Barcelona, 1961-1965, Barcelona, Juny del 1970.

Conté un ample anàlisi de les migracions produïdes entre 1961 i 1965. Es va tenir en compte l'empadronament fet el 31-XII-1960 i van ésser modificades totes les característiques de tots i cadascun dels habitants que el 1965 van declarar un municipi de residència diferent al de 1960.

Pels districtes de Barcelona, la unitat base fou la secció censal i és per això que podem arribar a determinacions molt concretes en el que es referix a l'àrea del nostre estudi.

<u>Embalum de la immigració (1961-1965)</u>		
<u>Barris</u>	<u>Immigrats</u>	<u>% sobre el barri</u>
Fuerte Pio	216	6'7
Bogatell	516	9'83
La Llacuna	186	7
Poble Nou	2047	12'28
Malta	979	26'76
La Unió	1687	17'48
Taulat	1470	16'72
TOTAL	7101	13'34

Districte X	16794	11'24

(1) A l'Apèndix II hi fem constar el quadre recopilador de totes aquestes dades demogràfiques.

1. Malta, La Unió i Taulat són barris fortament marcats per la naturalesa forània de la seva gent. El barri del Poble Nou es manté en un terme mig i els de Fuerte Pio, Bogatell i La Llacuna no tenen pràcticament cap significació quant a la immigració.

2. Els immigrants als nostres barris representen 13'34 % de la seva població i al districte X 11'24 %. De totes maneres, ignorem completament els períodes d'aquests efluvís migratoris i, per tant, no podem de cap manera donar més apreciacions sobre el particular. Sabem que la immigració dels nostres barris és ja molt antiga i, per tant, amb probabilitats d'ésser molt integrada. Hi ha qui opina que ni cal fer esment d'aquesta immigració perquè ja no pot ésser considerada com a tal.

3. La naturalesa dels immigrants, en general, presenta unes característiques determinants. Poden ésser considerades en les variables diferencials següents:

- la immigració és feta de manera relativament important pels homes. 50'5 % són homes quan al total dels nostres barris la proporció és de 47'7 %.
- l'edat rellevant és la laboral (15-60 anys). 70 % estan compresos en aquest interval, mentre que als nostres barris representen només el 61 %.
- els nostres barris han acollit predominantment immigrants amb família (45'26 % són casats mentre que al districte X entre els nou vinguts ho són 44'34 %).
- l'analfabetisme és molt més rellevant als nostres barris que al districte entre els immigrants (8'63 % als nostres barris, 6'36 % al districte X). Tractant-se d'una immigració molt anterior al 1936, cal pensar en l'abundància de gent gran que no ha pogut anar a l'escola.
- En conseqüència, així mateix, la immigració és més inactiva que al districte.
- d'entre les categories professionals més significativament representades, els artesans i els obrers predominen àmpliament (30'12 % als nostres barris per 27'22 % al districte X).

La taula recopiladora d'aquestes diferències, l'hem posada a l'Apèndix III.

4.7 L'estructura professional

Per manca de dades suficientment sectoritzades, ens limitem a transcriure la distribució per categories professionals feta en ocasió de la confecció d'una mostra per a un estudi sobre la sanitat a Poble Nou portat a terme l'any 1972.

L'amabilitat d'en Joan Vives, sociòleg i membre de l'Associació

de Veïns del Poble Nou, ha permès l'accés a aquesta informació. La diferència de classe social és feta, en aquesta distribució, per criteri de manualitat o no manualitat en el treball, no pels ingressos.

Heus aquí aquesta taula indicadora:

Estructura socio-econòmica del Poble Nou (1972)

<u>Categoria professional</u>	<u>%</u>	<u>Classe social</u>	<u>Estament social</u>
Directors, gerents i professionals	7	Alta	Alta burgesia
Tècnics mitjos	4	Benestant	Burgesia
Caps administratius	5	Benestant	Burgesia
Subalterns (no manuals)	10	Mitja	Petita burgesia
Manuais qualificats	24	Mitja baixa	Modesta
Semiqualicats (peons)	<u>50</u>	Humil	Proletariat
	100		

Aquesta estructura socio-econòmica del barri, dona fe de la naturalesa obrera del barri i la confirma plenament. Les tres quartes parts de la població activa pertany a la classe treballadora, qualificada o no qualificada.

4.8 Aproximació a l'estatus socio-econòmic dels habitants del Poble Nou:
l'estalvi

Per a tenir una idea del poder econòmic global dels veïns dels nostres barris, hem considerat que l'estalvi familiar és un indicador suficientment vàlid. Amb la impossibilitat de tenir dades quantitatives concretes, hem intentat de fer una valoració qualitativa de l'estalvi parlant amb els interventors o directors de les Caixes d'Estalvi que són únicament dues a l'àrea del nostre estudi: La Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Barcelona del carrer Pere IV instal·lada l'any 1954 i la Caixa de Pensions per a la Vellesa i l'Estalvi del passeig del Triomf la instal·lació de la qual fou feta l'any 1930.

Heus aquí la descripció sumària d'aquesta realitat. Malgrat que els nostres interlocutors no viuen al barri, fa ja molts anys que hi treballen. Això ens tranquil·litza de cara a saber que tenen prou coneixement dels hàbits i maneres de la conducta estalviadora dels veïns per a poder fer judicis i valoracions sobre la realitat socio-econòmica del sector i que, per tant, parlaven en ple coneixement de causa. A més, sabem que la Caixa del passeig del Triomf té un embalum global de llibretes d'estalvi que arriba entorn de les 50.000.

Es amb un gran esperit de fidelitat que trascribim el relat en forma de text (1).

(1) A l'Apèndix IV hi fem constar el guió d'interviu emprat.

4.8.1 El Poble Nou, un barri estalviador

L'estalvi al Poble Nou té una importància veritablement insospitada. Tothom té la típica llibreta d'estalvi i inclús sovint més d'una.

L'autòcton, és a dir, el veí tradicional i nascut al Poble Nou, acumula fàcilment uns estalvis i es nota en això una marcada diferència amb l'immigrat recent que és un personatge que es veu molt forçat a viure al dia i té una existència plena de rebuts i lletres. Quan es parla d'aquest immigrat recent, es fa referència als barris on hi ha un efluvi migratori important de vinguda relativament recent. Pel que fa al Poble Nou en concret, l'estalviador és, sobretot, el treballador, tant l'immigrat com el natural.

Malgrat tot, cal indicar que, en aquests moments de crisi, l'estalvi es sent particularment perjudicat. És un temps dolent. La raó principal està en la supressió de les hores extraordinàries que eren les que principalment nodrien els fons de l'estalvi. Això confirma precisament el fet que l'estalvi procedeix, especialment al Poble Nou, de la classe treballadora.

El tipus d'estalvi es realitza a parts iguals entre les llibretes a terminis i les llibretes a la vista. No es pot dir que hi hagi un predomini determinant d'un tipus d'estalvi sobre l'altre.

No és tampoc un barri inversionista. Les inversions tenen molt poc relleu perquè, a nivell familiar, no hi ha capitalistes.

Malgrat el període inflacionista que estem atravesant i les assegurances de tota mena, encara s'estima l'estalvi al barri com una àncora pròpia a fer servir, emprar o a recórrer en situacions límit. Això, com una tendència generalitzada, s'ha observat en les persones que oscil·len entre els 45 i els 50 anys.

4.8.2 Els crèdits i les hipoteques

Els veïns del barri juguen amb els crèdits i les hipoteques i, com a conseqüència, la típica lletra bancària domiciliada pels bancs als comptes de la Caixa. De totes maneres, aquestes operacions financeres són portades a terme per promotors d'immobiliàries, petits industrials, comerciants i molts particulars. La finalitat o objectiu corrent dels particulars és la compra de pisos, instal·lació i millorament dels negocis, compres d'automòbils i d'altres coses pròpies de la societat de consum, i d'altres despeses de les famílies. Els aplaçaments de retorn de capital d'aquestes operacions són molt diversos, presentant simultàniament les tres possibilitats dels 3, 5 i 10 anys.

De sempre, s'havia observat que, sobretot el català, estalviava per a poder pagar al comptat. En aquests moments, això no es dona tant i les Caixes es troben molt més en que la gent cerca les preteses faci-

litats d'un pagament a plaçaments.

Hi ha també el que s'endiu "Ahorro del emigrante". Es tracta de persones que han emigrat a l'extranger i ingressen les seves monedes aquí pel dia que tornin. De totes maneres, aquesta partida de l'estalvi és molt poc important i constitueix una reduïda proporció en l'embalum global de l'estalvi dipositat al Poble Nou.

En definitiva, en aquest joc financer popular de les Caixes, s'ha observat així mateix un mecanisme que és propi d'una societat en desenvolupament: el que uns gasten, d'altres ho arrepleguen.

Les Caixes, no cal oblidar-ho, exerceixen una certa competència a les institucions bancàries. I quan hem parlat de la nostra estranyesa davant el fet que només hi hagin dues oficines en un sector tan important de població, s'ens ha manifestat un cert disgust davant la possibilitat de la instal·lació al barri de noves delegacions de Caixes d'Estalvi. Aquesta postura es justifica pel caràcter regressiu de la població del Poble Nou i la promoció de noves oficines provocaria que haurien de repartir-se la mateixa clientela estalviadora.

En d'altres països, com Holanda per exemple, s'està portant una forta reestructuració de la presència d'oficines, suprimint-ne moltíssimes. Aquí, en el nostre país, encara s'en posen; però únicament allà on hi ha la possibilitat d'incrementar una clientela i on la dinàmica de la població és realment viva.

5. Conclusions

1ª/Els límits de l'àrea del nostre estudi, davant la diversitat de criteris existents, van ésser presos tenint compte dels interessos de la demanda, modificant-los amb els criteris de les divisions administratives municipals. La limitació resultant potser no coincideix amb el que s'entén en pura lògica per Poble Nou; però ens permet perfilar molt el nostre anàlisi.

2ª/ El Poble Nou, sortit d'un apèndix habitat de l'antic municipi de Sant Martí de Provençals, es caracteritza ja històricament per l'acumulació d'una classe obrera tradicional en un context urbanístic marcat per la presència de la indústria que segueix a una activitat agrícola i pescadora. El conjunt dona la impressió d'un caos urbanístic important que, malgrat la parcelació d'eixample donada per Ildefons Cerdà, deixa entreveure llacunes rellevants, com són els vials del tren que compartimenten arbitràriament el barri i el separen del mar, i el dèficit evident de comunicació amb Barcelona. Sense una reestructuració dels vials i amb la presència de l'autopista de Mataró, el Poble Nou pateix el risc real de marginar-se de la ciutat i de cons-

tituir un important illot urbà només separat de la plaça de Catalunya^{per} la petita distància de 20 minuts.

- 3^a/ Demogràficament, malgrat l'extensió de la nostra àrea d'estudi -unes 350 hectàrees de sòl urbà- les tres quartes parts dels nostres habitants es concentren entre Pere IV i el mar i tenint com a centre el passeig del Triomf. Dels set barris que comprèn el nostre estudi, l'anomenat administrativament del Poble Nou té, ell sol, la tercera part de tots els seus habitants. La densitat de població d'habitants per hectàrea, en conseqüència, serà també important al barri del Poble Nou. S'hi endevina una concentració que, sense ésser significativament rellevant, dintre la ciutat de Barcelona, és molt diferenciada en relació a les altres unitats urbanes de l'àrea del nostre estudi.
- 4^a/ S'hi descobreix a la nostra població un predomini relatiu important de les edats de la jubilació (60 i més anys d'edat). Per sectors aquesta població és preponderant a la zona que toca al mar (Bogatell, Poble Nou i La Unió), mentre que la població jove predomina significativament a la zona del nostre estudi que pertany al barri del Taulat i a La Llacuna. Quant al sexe, notem una notable abundància relativa de dones, bastant per sobre de la mitja relativa del districte.
- 5^a/ Ens trobem en un context en que la família és comparativament més reduïda que en el total del districte X. Essent els nostres barris envellits quant a la vivenda i la gent, l'afluència de gent nova és limitada i, per tant, el dimensionat mig de la família és respectivament petit. Hi ha una excepció notable al barri del Poble Nou on l'aglomeració de membres a la mateixa família fa pensar en l'acumulació de més d'una generació a la mateixa llar. Com ja hem tingut ocasió de comprovar, els problemes bàsics del Poble Nou diuen relació a la tercera edat i, per tant, sembla que això explica aquesta diferència.
- 6^a/ La nostra àrea d'estudi es troba en un moment regressiu. Els barris que toquen al mar (Bogatell, Poble Nou i La Unió) són els que presenten una reculada més important. Això dona una fidel confirmació del caràcter retardatari de la seva població i fa preveure encara un envelliment més notable dels seus habitants a curt terme.
- 7^a/ La baixa natalitat general als nostres barris i particularment la del Bogatell, Poble Nou i Puente Pio, confirma en gran mane-

~~xx~~ nera la tendència regressiva de la seva població i, per tant, l'envel·liment prosperant de la seva gent.

- 8ª/ L'origen immigratori dels habitants de l'àrea del nostre estudi és, comparativament al districte, rellevant. Però, tractant-se d'una immigració bantant antiga, es fa difícil la qualificació d'habitants vinguts de fora, donades les seves característiques presumiblement molt integrades a la comunitat receptora.
- Les generalitzacions d'aquesta variable patirien el risc de poca fiabilitat i, per tant, la inseguretat d'afinar adequadament la dada.
- 9ª/ L'estructura socio-professional confirma la naturalesa obrera del barri. Es tracta de les 3/4 parts de la seva població.
- 10ª/ El comportament dels veïns de cara a l'estalvi, pres com a indicador econòmic, ratifica el model obrer de la seva població, no solament pel mateix embalum de l'estalvi, sinó per la conducta estalviadora de la seva població.

=====

APENDIX II

Habitants del sector per sexe i edat comparats al'embalum d'habitants del districte X (1970)
Increment (1965-1970). Natalitat (1970).

Arees	Sexe	Intervals d'edat					Famílies	Habitants		% Incre- ment	Naixements anuals	Naixements ‰	Membres família
		0-5	6-13	14-24	25-59	60 i més		Total	1970				
Fuente Rio	Homes Dones	134 139	204 190	249 229	689 793	249 344	1525 1695	894	3220	2992	+244	21 19	12'4 3'6
Bogatell	Homes Dones	161 163	499 255	517 369	1069 1126	455 633	2701 2546	1400	5242	6394	-2119	27 24	9'7 3'74
La Llacuna	Homes Dones	139 144	142 167	160 179	577 644	198 285	1236 1419	760	2655	2399	+107	24 20	16'6 3'49
Roble Nou	Homes Dones	686 643	918 841	1231 1203	3581 4004	1376 2146	7792 8837	4681	16629	17718	-186	110 93	12'2 4'21
Malta	Homes Dones	170 157	256 204	179 291	845 913	255 388	1705 1953	1001	3658	3484	+5	30 31	16'7 3'65
La Unió	Homes Dones	410 382	535 508	773 696	2134 2281	770 1159	4622 5026	2681	9648	10193	-516	65 73	14'3 3'59
Taulat	Homes Dones	478 463	693 683	636 851	2020 2043	353 572	4180 4612	2378	8792	8028	+915	76 74	17'1 3'69
Total	Homes Dones	2178 2091	3247 2848	3745 3818	10935 11804	3656 5527	23761 26088	13795	49849	53214	-672	353 334	13'8 3'61
Total		4269	6095	7563	22739	9183						687	
Distric- te X	Homes Dones	8769 8607	11657 11010	13880 12717	37745 39924	9551 14575	81602 86833	44531	168435	149353	+1218	1464 1338	16'6 3'78
% barri/ districte	Total	17376	22667	26597	77669	24126						2802	
		24'6	26'9	28'4	29'3	38'1		20'97	29'59	35'6		24'5	

APPENDIX III

Característiques de la immigració (1961-1965)

AREES	Total	Homes	15 anys	15-24	25-64	Solters	Casats	Analfabets	Inactius	Obrers	Serveis	Transports	Administratius	Comerc
Fuente Pío	216	113	21	75	102	103	93	19	88	48	31	10	13	15
Dogatell	516	276	80	125	269	254	217	22	235	144	32	14	29	24
La Llacuna	186	99	36	50	90	92	87	40	96	60	4	5	4	2
Poble Nou	2047	1040	413	435	1055	871	952	132	1102	523	78	74	100	55
Malta	979	503	142	261	530	456	472	40	483	307	38	35	33	32
La Unió	1687	815	301	381	845	765	770	92	897	489	52	53	54	33
Taulat	1470	742	438	337	666	770	613	268	818	568	35	35	18	20
Total	7101	3588	1431	1664	3557	3311	3214	613	3719	2139	270	226	251	181
Districte X	16794	8633	3152	4128	8524	8016	7448	1069	8748	4572	782	611	575	472
% barri/districte	42'3	41'6	45'4	40'3	41'7	41'3	43'2	57'3	36'3	46'8	34'5	36'98	43'7	38'3

6. La vivenda

Abans d'entrar a l'anàlisi qualitatiu i quantitatiu de la vivenda al Poble Nou, creiem convenient situar d'entrada els criteris i valors que han privat i priven encara avui en el creixement i desenvolupament de les nostres ciutats.

La ciutat és un producte social i, com a tal, és el resultat del model de producció dominant en una societat. És la lògica d'aquest model de producció que ajuda a la interpretació de les normes de l'organització i transformació de la "urbs". En el nostre cas, és clar que es tracta d'una situació històrica dominada pel model de producció capitalista; per tant, no és d'extranyar que la ciutat sigui el mirall de les pressions directes del capital per a augmentar l'apropiació de les plusvalies a través de l'especulació del sòl. Però, a la vegada, és també l'exponent de totes les pressions que hi ha en joc, a fi d'aconseguir el domini social de l'espai que assegurí la continuïtat de la distribució social del poder. Henri Lefèvre opina que la lluita de classes avui, cal interpretar-la en els termes de la producció de l'espai social. Es tracta d'una indústria nova, d'una producció de l'espai nou que ha estat integrat al mercat i a la producció industrial, al mateix temps que aquest espai ha estat transformat quantitativament i qualitativament. (1)

No vol pas dir això que l'ús de les estratègies esmentades abans, en certs moments, ni puguin crear situacions conflictives (el cas del Pla de la Ribera) i també algunes vegades la mateixa evolució es contradiu amb la lògica ~~dominant~~ emprada pel sistema dominant.

Barcelona ha fet el seu creixement mitjançant uns anells concèntrics i jerarquitzats amb una degradació progressiva del centre cap a la perifèria. Amb aquesta perspectiva és com els pobles rurals i veïns de Barcelona creixen al rebre l'assentament de la indústria i la residència obrera que, per diferents motius, no pot localitzar-se a la pròpia ciutat; aquest fet queda enfortit per la situació estratègica d'aquests pobles en el que es refereix a l'estructura viària i de transport, que són aspectes molt tinguts en compte per les indústries. El nostre sector d'estudi -Poble Nou- creix precisament de la implantació directa de la indústria, fet que hem pogut veure en les notes històriques que precedeixen. (2)

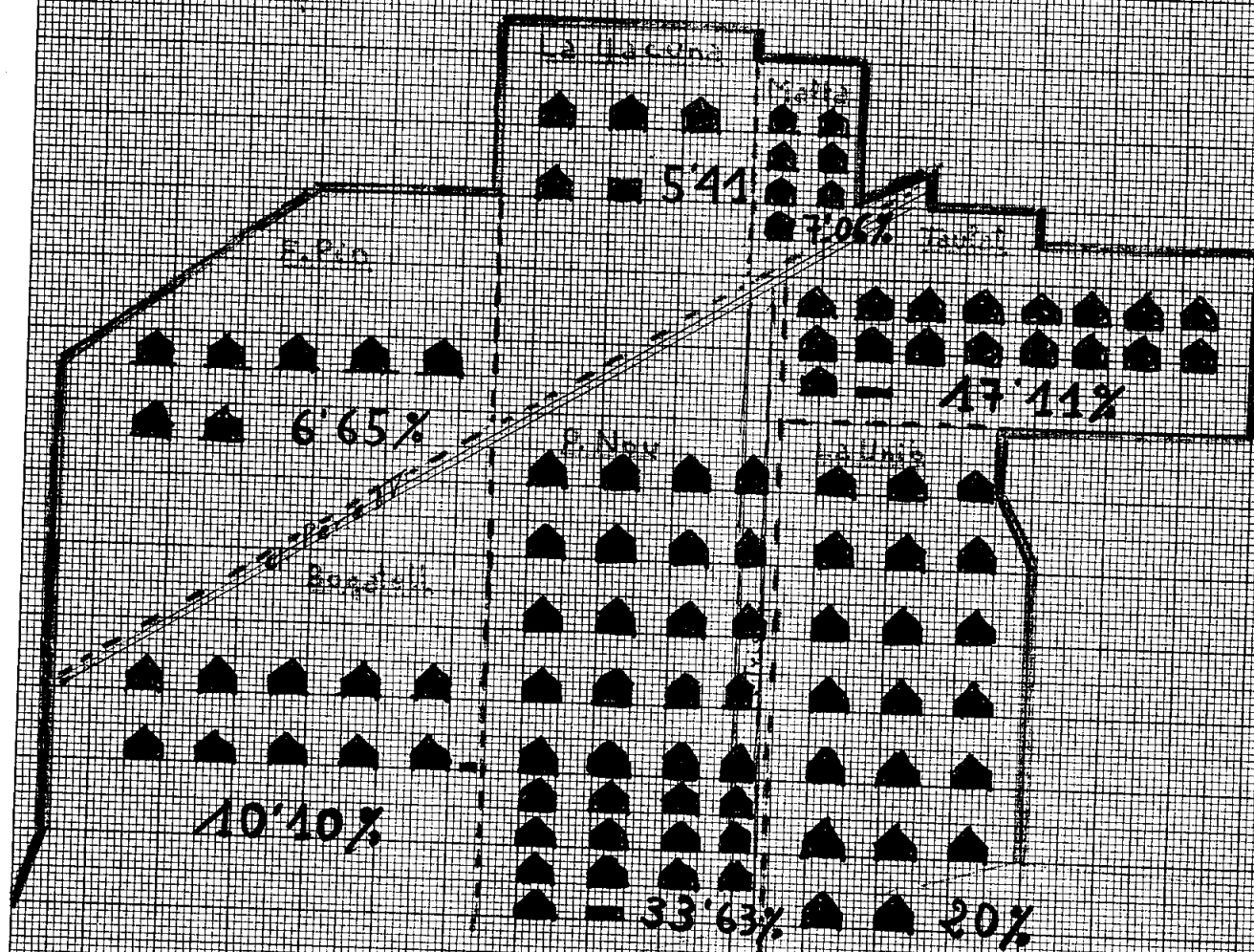
Si hem cregut necessari partir d'aquesta introducció per a fer l'anàlisi de la vivenda, és perquè la qualitat de la mateixa vindrà

(1) Henri Lefèvre, La producción del espacio, Papers, Barcelona, 1974, pp.129 i ss.

(2) Vegi's: Barcelona. Desarrollo capitalista o desarrollo urbano en el sector de la Ribera Oriental, Gustavo Gili, 1974, pp.5-17.

LOCALITZACIÓ ECOLÒGICA DE LA VIVENDA (1970)

Per barris i en nombres relatius.

determinada per aquest model de producció. Aquest no solament determina els condicionants de la vivenda, sinó tot el conjunt urbanístic del barri: terrenys d'esplai, zones verdes, llum, alcantarillat, etc.

6.1 Edificis, vivendes i allotjaments

Per a situar-nos en una perspectiva realista en el que es refereix a la vivenda és convenient fer una anàlisi ecològica de la distribució de les edificacions del sector que ens ocupa.

Per a aquesta anàlisi ens servirem de les dades que dona el servei d'Estadística Municipal. Com a l'anàlisi de la població, disposem del Padró Municipal del 1965 i del cens i padró municipal del 1970.

Emprant els mateixos conceptes que el servei d'Estadística Municipal, portarem el nostre anàlisi segons la divisió següent:

- Edificis
- Vivendes
- Allotjaments

Per edifici s'entén tota construcció apte tant per la vivenda com per a desenvolupar qualsevulla activitat industrial, comercial o productiva.

La vivenda és tota habitació o conjunt d'habitacions separades estructuralment dins un edifici amb comunicació exterior i destinades a l'hostatge de les persones.

Allotjament comprèn tot tipus de vivenda col·lectiva, sigui un hostal, residència, hospital, internat, casa religiosa, etc.

El sector del nostre estudi té aquesta dotació:

Edificis..... 3,458
 Vivendes.....14.201
 Allotjaments..... 38

La distribució d'aquestes dades en els diferents barris que componen el sector, ens dona ^{l'estructura} ~~l'estructura~~ següent:

<u>Edificis, vivendes i allotjaments, per barris (1970)</u>						
<u>Barris</u>	<u>Edificis</u>		<u>Vivendes</u>		<u>Allotjaments</u>	
	<u>N</u>	<u>%</u>	<u>N</u>	<u>%</u>	<u>N</u>	<u>%</u>
Fuerte Pio	228	6'6	945	6'6	-	-
Bogatell	570	16'5	1436	10'1	-	-
La Llacuna	206	5'9	769	5'4	2	5'3
Poble Nou	1074	31	4777	33'6	20	52'6
Malta	163	4'7	1003	7'1	-	-
La Unió	640	18'5	2841	20	4	10'5
Taulat	<u>577</u>	<u>16'7</u>	<u>2430</u>	<u>17'1</u>	<u>12</u>	<u>31'6</u>
TOTAL	3458	100	14201	100	38	100

Font: Estadística municipal i el.laboració pròpia.

Els barris de Forte Pio, Malta i Taulat, malgrat que només formin part parcialment dintre el nostre estudi, han estat comptabilitzats per les sectoritzacions en seccions censals i, per tant, aquestes dades del quadre precedent corresponen amb una exactitud total.

El primer que cal notar és l'abundància de vivendes, allotjaments i edificis al Poble Nou sobre els altres barris. Una tercera part de totes les vivendes (33'6 %) i quasi la tercera part dels edificis (31 %). Si hi incluïm el barri de La Unió, tenim ja 53'6 % de les vivendes de tota l'àrea i el 49'5 % dels edificis. Els altres sectors urbans -Bogatell i La Llacuna íntegres i Forte Pio, Malta i Taulat parcials- tenen el 46'4 % restant de les vivendes i el 50'5 % restant d'edificis.

El gràfic de la plana següent vol donar compte d'aquestes diferències.

Aquesta primera aproximació és fidel reflex de la geografia del sector. La concentració de la vivenda es troba en un quadre que agafaria des de Pere IV fins el mar tenint com a eix central el passeig del Triomf. Aquest passeig és el que determina la situació yant per un costat com per l'altre i com més hom s'aparta d'aquest centre, menys vivenda hi ha. Més tard parlarem del ritme de construcció actual de noves vivendes. (1)

Hi ha dos barris que a la lectura del quadre precedent denoten un desequilibri significatiu favorable a la vivenda. Es tracta del barri de Malta (4'7 % d'edificis del sector i 7'1 % de la vivenda) i el del Taulat (16'7 % dels edificis i 17'1 % de vivendes del sector). Encara que aquestes dades no siguin prou ~~significatives~~ definitives, són almenys indicatives dels llocs per on s'obre pas la nova vivenda del sector. Una ullada a la situació geogràfica d'aquests barris reafirmarà més aquesta hipòtesi.

Hi ha un barri, el Bogatell, que presenta una desproporció molt marcada en sentit invers. Mentre que posseeix un 16'5 % dels edificis del barri, en el que es referix a la vivenda només té un 10 %. I aquí es dóna la paradoxa que el barri més proper geogràficament del centre de la ciutat és un dels que proporcionalment és menys habitat.

Per a tot aquest anàlisi s'ha de tenir molt present ~~tot~~ la qüestió de la densitat demogràfica en els diferents barris, exposada en capítols precedents, ja que és l'exponent i confirmació de tot el que anem dient.

6.2 La vivenda del sector dins el conjunt del districte X

Per a determinar més la fesomia del nostre sector és important situar-lo dins tot el context del districte. Tenim la distribució següent:

(1) Vegeu a l'Apèndix I el planell sobre la distribució de la vivenda.

següent:

Estructura d'edificis, vivendes i allotjaments.

Districte X i Poble Nou - Any 1970.

	<u>Districte X</u>	<u>Poble Nou</u>	<u>% Poble Nou/D.X</u>
Edificis	7094	3458	48'7
Vivendes	46239	14201	30'7
Allotjaments	476	38	7'9

Font: Estadística municipal i el.laboració pròpia.

Aquestes dades ja ens donen aquella fesomia de la que parlàvem. L'àrea de l'estudi concentra quasi el 50 % (48'7 %) del total dels edificis, mentre que pel que respecte a la vivenda només ubica un 30'7 % del total.

Aquesta desproporcionalitat queda encara més aclarida si fem una hipotètica distribució de la vivenda segons el nombre d'edificis. Es aleshores que, mentre que en el districte, hi haurien 6'5 vivendes per edifici, a l'àrea de l'estudi només n'hi haurien 4'1. No hi ha cap dubte que el Poble Nou acumula la gran part d'edificis del districte i no precisament edificis destinats a la vivenda.

Les dades no fan més que reflexar el que es palpa quan hom s'aproxima superficialment pel Poble Nou: una via medular per on circula la vida del sector voltada de grans edificis on hi ha la vida industrial i comercial de la ciutat.

Amb aquesta perspectiva és fins i tot normal que el Poble Nou ubiqui tan pocs dels allotjaments del districte. Només un 7'9 % del total. No té raó d'ésser una vivenda col·lectiva en un indret on la vivenda privada es troba en franca inferioritat, encara que només aquesta sigui únicament des del punt de vista quantitatiu.

6.3 Evolució de la vivenda en el quinquenni 1965-1970

La situació real detectada a l'apartat anterior dona una fesomia de com és l'àrea de l'estudi en l'aspecte de la vivenda. Però és interessant predir, en certa manera, les perspectives futures partint de l'anàlisi del procés seguit. El problema ara és que les dades només són sectoritzades a nivell de barris i això ens priva d'una exactitud o ens obliga a unes matitzacions que caldrà apuntar oportunament.

El districte X és dels que en els últims anys ha experimentat un augment de l'edificació notable i en un breu espai de temps. Fins a quin punt l'àrea del nostre estudi ha estat afectada també per aquesta transformació?

Aquesta evolució experimentada pel districte del 1965 al 1970 és la següent:

1965.....	35.768 vivendes
1970.....	46.239 "

% d'increment.....22'64 %

El nostre districte es situa al cinquè lloc per ordre d'importància en el que es refereix a l'increment de vivendes. Només és superat per:

Districte IX (Sant Andreu, Trinitat...)..... 29'72 %
 Districte XII (Carmel, Sgda. Família...)..... 29'02 %
 Districte III (Sant Gervasi...)..... 27'90 %
 Districte VII (Sants, Collblanc...)..... 25'05 %

Aquests quatre districtes, a més del que ens afecta, superen la mitja d'increment d'edificació del municipi de Barcelona que en el quinquenni 1965-1970 va donar la xifra relativa del 21'59 %. (1)

Aquesta panoràmica global ens permet d'analitzar el que passa a l'àrea del nostre estudi, ~~del nostre~~ de la que només tindrem en compte, per causa de l'ajustament estadístic, els quatre barris que estan compresos íntegrament en el nostre context. Heus aquí la taula que expressa aquesta relació:

<u>Barris</u>	<u>Vivendes</u>		<u>% increment</u>
	<u>1965</u>	<u>1970</u>	
Bogatell	1.395	1.436	9'74
La Llacuna	601	769	21'84
Poble Nou	4.717	4.777	1'25
La Unió	2.548	2.841	10'31

Cap d'aquests barris arriba tan sols a la mitja de creixement del districte X; únicament el barri de La Llacuna dóna una mitja de creixement equiparable al municipi de Barcelona. Però ja no és el fet que no arribin a la mitja del ~~Barcelonès~~ districte, sinó que es troben situats molt per sota d'aquest promig. El barri del Poble Nou durant aquest quinquenni únicament ha crescut un 1'25 % que el situa a un nivell d'envelliment de la vivenda molt a tenir en compte.

Aquests quatre barris globalment considerats donen un creixement mig de 5'71 % que resulta insignificant davant el 22'64 % del districte X.

Es podria pensar encara que els tres barris restants, en la part que afecta al nostre estudi, poden situar a l'increment de la vivenda de l'àrea de l'estudi a una mitja més normal respecte al districte X. I realment seria així si aquests barris entressin de ple dins l'àrea objecte de la nostra investigació, ja que el creixement és el següent:

<u>Barris</u>	<u>Vivendes</u>		<u>% increment</u>
	<u>1965</u>	<u>1970</u>	
Fuente Pio	2.185	2.602	15'98
Malta	1.885	2.560	26'36
Bogatell	8.374	11.115	20'16

Aquests barris es mantenen al nivell mig del districte i inclús, en el cas del barri de Malta, és bastant superior.

(1) Vegi's a l'Apèndix II aquesta relació per a tot Barcelona.

De totes maneres, això ens afecta relativament poc perquè les seccions compreses en el nostre estudi són les menys poblades ~~ixxxxxx~~ ^{excepte} ~~barri de Malta~~ ~~menys~~ en el barri de Malta on les seccions es troben equitativament poblades.

A fi d'entendre la visió donada en aquesta anàlisi cal no perdre de vista l'àrea geogràfica de l'estudi i tenir-la molt ben situada dins el context de tot el districte. La imatge d'una gran anella (trencada pel Bogatell) de vivenda nova^{que}, a la vegada que creix horitzontalment i verticalment, encercla i amaga la vella^{que} quedarà clara. (1)

En el gràfic de la plana següent, hi hem expressat les diferències comparades de l'increment de la vivenda 1965-1970, entre el districte X, la ciutat de Barcelona i el Poble Nou.

6.4 Dotació de les vivendes

Després d'haver vist la dimensió quantitativa de la vivenda i la seva evolució que considerem molt important per un coneixement real del sector, intentarem fer una anàlisi de les dades que permeten entreveure una qualificació de la vivenda.

No es tracta pas de fer l'anàlisi de la ^{naturalesa} ~~qualitat~~ de la construcció; ens referim a la qualitat que fa la vivenda més habitable, confortable i digna. Es a dir, que les infraestructures de l'habitat humà i el seu equipament siguin mínimament assegurats.

Usant els mateixos conceptes que el Servei d'Estadística Municipal, considerem com a infraestructures bàsiques de la vivenda:

1. L'abasteixement d'aigua. Tant si és suministre de la companyia, o és pròpia, corrent o de dipòsit, o si és suministrada a tot l'edifici de conjunt.
2. Suministre de gas ciutat.
3. Suministre d'electricitat.

Com a vivenda equipada entenem: Tota aquella que té:

1. Retret en l'edificació.
2. Habitació de bany o dutxa.
3. Calefacció. Central de ~~la vivenda~~ l'edifici o general de la vivenda: gas, carbó, electricitat, etc.) (2).

Aquí ens tornem a trobar també amb el problema de la manca de sectorització de les dades i, per tant, únicament tindrem compte dels quatre barris o unitats urbanes que entren dintre l'àrea de l'estudi. Malgrat tot, pensem que arribarem a tenir una idea molt aproximada del terreny que trepitem.

(1) A l'apèndix I hi fem constar un planell en el que hi hem grafiat algunes variables de la distribució de la vivenda i edificis col·lectius.

(2) Población y Vivienda, Ajuntament de Barcelona, Gabinet Técnico de Programación, Barcelona, 1965.

Créusement de la Virende 1965-1970

30%
25%
20%
15%
10%
5%
1965

— Districte X
— Barcelone
— Area estudi

1970

22.66
21.59
5.74

El quadre global d'aquestes infraestructures bàsiques és el següent:

<u>Infraestructures bàsiques de les vivendes (1965) Dèficits.</u>								
<u>Barris</u>	<u>Aigua</u>		<u>Gas</u>		<u>Electricitat</u>		<u>Tots tres(1)</u>	
	<u>N</u>	<u>%</u>	<u>N</u>	<u>%</u>	<u>N</u>	<u>%</u>	<u>N</u>	<u>%</u>
Bogatell	49	3'5	69	49'6	60	4'3	732	52'4
La Llacuna	26	4'3	207	34'4	14	2'3	223	37'1
Poble Nou	281	5'9	1714	36'5	167	3'5	1805	38'3
La Unió	120	4'7	1240	48'7	98	3'8	1303	51'1

(1) Aquesta columna fa referència a les vivendes mancades d'algun d'aquests serveis. Lògicament no és la suma de les vivendes a les que manca aigua, gas o electricitat, perquè no necessàriament coincideixen en aquests tres dèficits les mateixes vivendes.

Font: Población y Vivienda, op. cit. i el.laboració pròpia.

Aquests serveis, estimats com a bàsics per a tenir una vivenda mínimament habitable, no estan pas del tot solucionats en el sector del nostre estudi.

Deixarem a part el servei del gas, el més deficitari en tot el sector, ja que moltes de les noves edificacions en els barris extrems tenen molta dificultat per a fer arribar el gas ciutat. El motiu és que la xarxa distribuïdora del mateix passa molt apartat de la zona d'edificació i fer-la arribar fins la vivenda és d'un cost privatiu de certs estaments. L'encariment de la instal·lació d'aquest servei deu ésser la causa del poc ús que en fan molts barris. Entre ells hi ha els nostres, tot i que són dels més proveïts del districte, degut a la seva antiguitat. Amb tot, val la pena de constatar la deficiència d'aquest servei bàsic, malgrat la suplència que d'ell en fa el "butano".

Pel que respecta als altres dos serveis bàsics -l'aigua i l'electricitat- encara que es troba quasi totalment resolt, les petites deficiències dels mateixos adquireixen una importància major, en tractar-se d'uns serveis tan de primera necessitat i en una ciutat com Barcelona.

El de l'aigua manca en un 10'56 % de les vivendes del barri. Cert que aquesta informació prové de l'any 1965 i en el període 10 anys es pot haver resolt part del problema. Malgrat tot, creiem que és un índex prou significatiu per a tenir-lo en compte. Es tractava aleshores de 1.473 vivendes sense aigua.

A notar encara que el dèficit possible de l'aigua a les barraques

no és tingut en compte en aquestes xifres del fet que el barraquisme no entra pas dintre el cens de vivendes.

En la comparació de les dades donades pels nostres barris amb les globals del districte, constatem la notable inferioritat de les dades en qüestió. Mentre la deficiència d'aigua al districte és d'un índex del 3'51 %, en els nostres barris arriba al 10'56 %. La deficiència, doncs, és manifesta.

Un problema molt semblant presenta el servei de l'electricitat, malgrat que no arribi a índexs tan negatius. Es tracta d'una manca global d'aquest servei a 10'4 % de les vivendes. La seva comparació amb el districte presenta també desproporcions semblants, puix que la deficiència d'aquest servei a nivell de districte és de 3'98 %.

Quan anteriorment hem definit el que s'entén per infraestructures bàsiques de la vivenda, donàvem ja la pauta del que pot ésser una vivenda mínimament equipada. Als nostres barris trobem únicament 52'92 % de vivendes equipades en els serveis considerats indispensables. Malgrat tot, aquest índex relatiu es manté encara per damunt del del districte que no ultrapassa el 47'02 % de les vivendes.

Aquesta diferència favorable als nostres barris ve donada pel servei del gas que, com dèiem anteriorment, pel fet de tractar-se d'una vivenda vella, es troba més favorablement equipada i marca les diferències amb els índexs globals del districte.

Fins ara, doncs, el que es referix a l'equipament de les infraestructures bàsiques de la vivenda. Mirarem ara de fer l'anàlisi de l'equipament general sense tenir compte de la importància acorreguda a cada un dels elements.

Heus aquí el quadre global d'aquesta relació:

<u>Equipament general de les vivendes (1965). Dèficits.</u>								
<u>Barris</u>	<u>Retret</u>		<u>Bany o dutxa</u>		<u>Calefacció</u>		<u>(1) Tots tres</u>	
	<u>N</u>	<u>%</u>	<u>N</u>	<u>%</u>	<u>N</u>	<u>%</u>	<u>N</u>	<u>%</u>
Bogatell	41	2'9	870	62'3	1266	92'1	1332	95'2
La Llacuna	4	0'6	289	48'1	482	80'2	544	90'5
Poble Nou	181	3'8	2811	59'6	4463	94'1	4543	96'2
La Unió	107	4'2	1536	60'3	2369	92'9	2476	96'9

(1) Vegi's la nota del quadre precedent.

Font: Población y Vivienda, op. cit. i el.laboració pròpia.

La primera impressió és l'enorme diferència que es veu d'immediat entre el primer equipament dels altres dos. I encara, notem diferències remarcables entre els dèficits de bany o dutxa i la calefacció. Es tracta simplement de la recerca d'una solució escalonada en funció de les necessitats més apremiants: com més urgent és una necessitat més perentòriament es cerca la seva solució.

Insistiríem en la importància dels nombres negatius. El caràcter

vetust de la vivenda als nostres barris denuncia el fet rellevant de la seva deterioració. Hagués estat interessant poder completar aquesta informació amb una relació de freqüències dels anys d'edificació, per exemple, Però això ha estat impossible del fet que no teníem informació prou fiable i suficientment sectoritzada per a poder fer una aproximació que merescués una confiança suficient.

I atribuïm bona part del problema al caràcter vell de la vivenda perquè en els tres sectors parcialitzats que entren dintre l'àrea del nostre estudi -Fuerte Pio, Taulat i Malta- l'índex és proporcionalment bastant menys deficitari i és precisament en aquestes unitats urbanes on més vivenda nova s'hi troba.

El servei de la calefacció el trobem més mancat per dues raons molt concretes. Per una banda, a la mentalitat de molta gent entra encara a la categoria del luxe i, per altra banda, és un article de consum bastant nou, que s'imposa més en les vivendes de construcció recent i encara tenint compte de quines vivendes i quins barris.

Aquests equipaments generals de la vivenda, o sigui, les vivendes que tenen els tres serveis representen únicament el 3'86 % del total. Es a dir, únicament 380 vivendes.

Les comparacions amb el districte d'aquests quatre barris de la nostra àrea d'estudi, dona l'estructura següent:

L'equipament general de la vivenda. Comparació entre el Districte X i el Poble Nou. (1965) Dèficits.

	<u>Districte X</u>		<u>Poble Nou (quatre barris)</u>	
	<u>N</u>	<u>%</u>	<u>N</u>	<u>%</u>
Retret	4406	3'9	824	9'4
Bany o dutxa	13651	39'2	6067	61'8
Calefacció	32609	91'2	9061	92'3

Font: Población y Vivienda, op. cit. i el laboració pròpia

Exceptuant el darrer servei, és a dir, la calefacció, la desproporció existent és palesa. Pel que es refereix a tots els serveis, les diferències són les següents:

Tots tres	33185	92'8	9343	96'1
-----------	-------	------	------	------

De ~~tot l'anàlisi~~ tota aquesta anàlisi que precedeix i partint de la qualificació que fa el Servei Municipal ~~de la Vivenda~~ d'Estadística, podem considerar que les vivendes, per a ésser realment útils i dignament habitables, haurien de tenir tots els sis serveis abans esmentats. Segons les dades obtingudes (sempre tenint compte dels quatre barris objecte del nostre anàlisi) només reuneixen aquestes condicions òptimes el 2'49 % del total, és a dir, 245 vivendes. A ni-

vell de districte la proporció és una mica més elevada (3'86 %). Les diferències són evidentment significatives i ens fa pensar que ens trobem en un context particularment deficitari en el que es refereix a la vivenda.

6.5 Règim de la vivenda

Es el darrer capítol i aquí portarem la nostra atenció a la comparança entre vivendes de lloguer i de propietat. Es tracta de veure quin és el règim de vivenda al Poble Nou i quines oscil·lacions tenen els lloguers.

La distribució de la primera variable és la següent:

Barri	Règim de tenència de la vivenda (1965)					
	Propietat		Lloguer		No consta	
	N	%	N	%	N	%
Bogatell	157	11'2	1147	82'1	72	6'2
La Llacuna	139	23'1	419	69'7	23	5'5
Poble Nou	723	15'3	3731	79'1	157	4'2
La Unió	636	24'9	1827	71'7	46	2'5

Font: Población y Vivienda, op. cit. i el.laboració pròpia.

Evidentment, les vivendes de lloguer són significativament predominants. Trobaríem una fàcil explicació en el fet que es tracta d'un barri treballadors. La mitja global d'aquestes proporcionalitats és la següent:

Propietat.....18'03 %
Lloguer.....78'69 %

Aquestes proporcions a nivell de districte són molt diferents.

Heus aquí la relació:

Propietat.....25'19 %
Lloguer.....69'44 %

Si tinguéssim aquestes dades sectoritzades a nivell de secció censal, ~~però~~ ens permetrien arribar a determinacions posteriors molt més determinants des del punt de vista ecològic. A més, tenim el dubte de saber si els altres barris dels que només en tenim una petita parcel·lació i dels que ens consta que les construccions recents són abundants, farien variar l'índex global de l'àrea del nostre estudi.

Quant al segon aspecte, és a dir, els lloguers; donat el fet ~~que~~ que les nostres dades són del 1965, hem de suposar que han sofert unes variacions sensibles. Només serveixen evidentment com a indicador de certes variacions i de certs matisos en la distribució

de l'embalum dels lloguers. Per una actualització estimativa dels lloguers seria del tot temerari ja que demanaria fer un cens dels contractes de lloguer de tota l'àrea.

Sabem que els lloguers han estat autoritzats a ésser augmentats per diferents decrets-llei promulgats legislativament al país:

16-VI-1966

13-VII-1967

11-VI-1970

11-VI-1971

Aquests diferents augments vénen condicionats a diverses circumstàncies, com són l'any d'edificació, canvi de llogater, any de contracte, etc.

El quadre global dels lloguers als nostres barris, era aleshores el següent:

<u>Embalum dels lloguers al Poble Nou (1965) En Percentatges.</u>					
<u>Barris</u>	<u>-1.000 ptes</u>	<u>1.000-2.000</u>	<u>2.001-3.000</u>	<u>3.001-5.000</u>	<u>+5.000</u>
Bogatell	90	2'6	0'3	0'3	0'3
La Llacuna	84	9'6	-	-	-
Poble Nou	90'9	4'5	0'2	0'1	-
La Unió	95'3	2'1	-	-	-

Font: Población y Vivienda, op. cit. i el.laboració pròpia.

Malgrat que l'escala d'aquests preus de lloguer possiblement ha sofert una variació notable en aquest període de 10 anys, s'intueix clarament on es troba la vivenda antiga, de lloguer baix i la vivenda més aviat cara quant al lloguer (Av.Carles I i Bogatell).

Com és de preveure fàcilment ja a l'any 1965 s'acusa una marcada diferència entre el nostre sector i la mitja dels preus dels lloguers a nivell del districte. Mentre la nova construcció és molt poca a l'àrea del districte, al nostre sector, el districte X ha experimentat un creixement ràpid de nova vivenda que penetra suaument en nostre sector pels barris del Taulat, La Llacuna i Malta d'una manera més notòria. El quadre comparatiu d'aquesta relació és el següent:

<u>Comparació de l'embalum dels lloguers al Poble Nou i al Districte X. En percentatges. (1965)</u>		
<u>Escala de Lloguers</u>	<u>Districte X</u>	<u>Àrea de l'estudi</u>
-1.000 ptes	84'45	95'04
1.001-2.000	8'10	4'03
2.001-3.000	3'22	0'17
3.001-5.000	0'25	0'10
+ 5.000	0'07	0'04
	100	100

Font: Población y Vivienda i el.laboració pròpia.

Cal advertir que, malgrat que la suma total no doni 100, és perquè hem volgut prescindir deliberadament dels petits percentatges ^{del} que no ens consta el seu preu de lloguer.

Amb tot i les diferències, no es pot pas parlar que hi hagi un desfaçament molt rellevant. Es nota, però, en tot el districte un predomini molt marcat de la vivenda amb un preu de lloguer baix. Es fins aquest ~~en~~ moment que podem portar el nostre anàlisi estadístic.

Cal preguntar-nos sobre la seva fiabilitat, puix que les anomalies possibles no són pas fàcilment detectables. Hi pot haver-hi molts matisos difícils de detectar i que, per altra banda, farien variar substancialment el contingut de l'anàlisi fet. Per exemple, el règim de les vivendes que s'han construït en els darrers anys (al barri del Maresme, la Cooperativa del Sagrat Cor, el Sudoest del Besòs, La Pau, la Cooperativa Montseny...) per l'Obra Sindical del Hogar, Patronat Municipal de la Vivenda, Cooperatives, Immobiliàries... Es dóna hipotèticament la possibilitat de falsejaments per part dels usuaris quan han de fer declaracions a l'Estat i es dóna encara el forceig de les dades per part dels enquestadors a l'hora de fer interpretacions del que s'ha dit o s'ha volgut dir. Aquests extrems que hem insinuat com un pur exemple, poden encobrir certes ^{deviacions} ~~realitats~~ que coneixem que es donen en la realitat. Quan diem això, pensem en aquells tipus de lloguer barat però que han suposat una entrada inicial de 30.000 ptes.

Malgrat tot, la visió real del que analitzen ens ajuda a arribar a entendre que el règim de vivenda predominant és el de lloguer, amb uns preus propis d'uns barris antics i amb llogaters també antics. (1)

6.6 Les barraques

No es tracta de fer la història del barraquisme del districte X. Notem que ha estat un dels llocs més rellevants per la presència d'aquest fenomen.

No pretenem tampoc descobrir el problema. Només intentem asenyalar en aquest capítol de la vivenda, l'existència d'una quantitat de construccions o semiconstruccions que, sense poder ésser anomenades explícitament com a vivenda, són empleades per a usos de residència familiar. Encara s'està esperant la Barcelona sense barraques.

Ens hagués agradat poder fer l'anàlisi del procés de desaparició dels barris de barraques: com i amb quines condicions han marxat les persones, on han anat, les condicions que s'els ha exigit, etc... Això escaparia, certament, l'anàlisi concret d'aquest treball. /

Al districte X l'evolució del barraquisme des del 1956 és el següent:

(1) A l'Apèndix III, hi hem fet constar un doble quadre estadístic: el règim de tenència de la vivenda (propietat-lloguer) i els preus del lloguer de la vivenda. Tot plegat, emplaçat al Districte X.

Evolució del barraquisme al Poble Nou

<u>Any</u>	<u>Nombre de barraques</u>		<u>% del districte/Barcelona</u>
	<u>Barcelona</u>	<u>Districte X</u>	
1956	14.626	3.500	23'92
1961	10.979	4.552	41'45
1968	5.107	711	13'96
1969	4.387	711	16'20
1972	3.474	729	20'98

Font: Vivienda. Barcelona informa. Revista del Centre Municipal d'Urbanisme, 1973.

Molt lentament hi ha un procés regressiu del barraquisme. El moment àlgid correspon a la dècada 1950-1960. Durant aquests anys, les corrents immigratòries van ésser molt fortes i el Districte X era un dels llocs de la ciutat més aptes al barraquisme. De fet, no és pas que hagi abandonat completament això.

Les reduccions de barraques han coincidit amb ^{l'edificació} ~~la construcció~~ i població dels grans immobles que es van construir a l'extrarradi de la ciutat.

L'any 1972 les barraques localitzades a l'àrea de l'estudi eren:

<u>Barris</u>	<u>Nombre de barraques</u>	<u>%</u>
Bogatell	6	3'1
Poble Nou	183	94'3
Malta	4	2'1
Taulat	1	0'6
	194	100

Al mateix any, aquestes barraques representaven el 25'24 % del total existent al Districte X. La revista del barri "4 cantons" (nº97, novembre 1973) situa geogràficament aquestes barraques. Evidentment, la gran concentració es troba al camí "Detrás Cementerio Viejo", al mateix barri del Poble Nou.

La revista del Patronat Municipal de la Vivenda en el número corresponent al mes de gener de 1974, dona la xifra de 184 barraques per tot el Districte X. Són aquelles del Cementiri o es referix al Camp de la Bota? Si aquesta dada fos fiable, indicaria un retrocés fort a nivell de districte; però segurament que no en el sector de l'estudi. Donada la quasi desaparició del Camp de la Bota, sembla que l'àrea de l'estudi quedi com a dipositària de la vivenda subdesenvolupada de la zona.

6.7 Conclusions

De l'anàlisi precedent, podem entreveure unes ^{reduccions} ~~conclusions~~ i unes perspectives de futur. Ho concretem en les conclusions següents:

1º/ L'àrea de l'estudi ve marcada fortament pel nombre d'edificis

no destinats a la vivenda. El pes quantitatiu el tenen els grans locals que per diferents utilitats omplen la zona i han arreconat la vivenda a un sector molt determinat.

2ª/ Si el pes fort el donen els grans locals (fàbriques, transports, tallers, etz...) la vida de la zona estarà més en funció d'això que de la vivenda. No és d'extranyar que els elements necessaris per a fer agradable l'habitat (llum, parcs, zones verdes, parcs infantils, netedat ambiental) passin a segon o tercer o... terme a l'hora que hi hagi una real preocupació per aquest estat de coses. L'hàbitat agradable ha d'ésser fruit ^{mes} de la lluita i reivindicacions dels veïns que pressionin eficaçment de cara a això que no pas esperar les solucions que puguin provenir directament de l'administració.

3ª/ El districte X ha crescut molt en l'aspecte de la vivenda en els darrers 20 anys. Però en aquest creixement no hi compta la zona estudiada. Són els barris perifèrics del sector (La Llacuna, Malta i Taulat) que han variat la seva fesomia amb l'increment del districte.

4ª/ L'immobilitat de la zona estudiada ens dóna el tipus de vivenda: antiga, vella, ofegada per les indústries. En el centre ~~d'altra banda~~ del sector alguns llocs nous o en construcció. La mitja de creixement del sector queda molt per sota de la mitja de creixement del districte i de la mitja de creixement del municipi.

5ª/ la desaparició de les indústries és progressivament substituïda per locals comercials. No és pas casualitat que el districte hagi crescut per on ho ha fet. Hi ha problemes de rendabilitat que aconsellen la construcció en solars descampats i sense indústria que no suposen la transformació d'un barri vell. A més, la qualificació urbanística del sector ha impedit llargament la promoció de la vivenda.

6ª/ La situació geogràfica i social dels barris estudiats és apte a l'especulació del gran capital. És molt recent encara el projecte famós del Pla de la Ribera. La unió del poble és l'únic que pot posar conflictes al "trust" entre el capital i l'Ajuntament i fer realitat una transformació del sector al servei del poble.

7ª/ La dotació de la vivenda, bàsicament coberta, ens dóna encara uns índexs negatius en uns serveis tan fonamentals com són l'aigua i l'electricitat; problemes aquests que queden ofegats dins la dinàmica industrial i comercial de la zona. L'estat físic de la vivenda influeix també en que la dotació de la mateixa sigui deficient i siguin relativament poques les vivendes considerades equipades.

8ª/ L'antiguetat i poca qualitat de la vivenda explica que la majoria siguin de lloguer i d'un preu baix. Els usuaris de les mateixes són normalment els descendents dels primers ocupants o immigrants que han tingut l'oportunitat de trobar un lloguer asequible.

9ª/ En la zona estudiada existeixen barraques. Les úniques o potser les més notòries del districte X. Possiblement la seva ubicació sigui una de les causes fonamentals de la permanència a la zona. Irònicament, podríem dir que només molesta als morts. Hi ha el perill de que es constitueixi en zona de barraquisme institucionalitzat, com ho és encara la Perona, que només desapareixin en el cas d'una transformació global i urbana del sector. El seu caràcter marginal i marginat podria ésser el factor ~~de~~ determinant d'aquesta llarga permanència.

=====

APENDIX II

Evolució de la vivenda 1965-1970. Barcelona i tots els seus districtes.

<u>Districtes</u>	<u>Vivendes 1965</u>	<u>Vivendes 1970</u>	<u>% Increment</u>
I	21.769	22.273	2'26
II	39.338	37.164	7'60
III	30.133	41.828	27'90
IV	26.258	29.689	11'55
V	20.289	21.415	5'25
VI	24.008	27.979	14'18
VII	28.579	38.131	25'05
VIII	41.676	49.743	16'21
IX	70.774	100.716	29'72
X	35.768	46.239	22'64
XI	23.078	32.135	13'92
XII	<u>49.405</u>	<u>69.620</u>	<u>29'05</u>
Barcelona	406.075	517.928	21'59

Font: Estadística Municipal: Padró 1965 - Cens 1970 i el.laboració pròpia.

APENDIX III

Rèim de tenència de la vivenda. Districte X. (1965)

Vivendes de propietat	9.013	25'19 %
Vivendes de lloguer	24.840	69'44 %
No consta	<u>1.915</u>	<u>5'35 %</u>
	35.768	100

Preus de lloguer de la Vivenda. Districte X. (1965)

<u>Preus</u>	<u>Vivendes</u>	<u>%</u>
- 250 ptes	6.889	19'3
251-500	9.216	25'8
501-1.000	4.873	13'5
1.001-1.500	1.516	4'2
1.501-2.000	477	1'3
2.001-2.500	486	1'3
2.501-3.000	306	0'8
3.001-5.000	63	0'2
+ 5.000	18	0'05
No consta	<u>11.924</u>	<u>33'33</u>
	35.768	100

Font: Población y Vivienda, Ayuntamiento de Barcelona, Gabinete Técnico de Programación, Servicio de Estadística, Barcelona, 1965.

APENDIX IV

Preus del sòl a Poble Nou

<u>Zones urbanes</u>	<u>ptes/pam</u>
Av. Icària	350
Poble Nou (Pere IV, Wad-Ras, Llull, Alava, Pallars, Tau- lat, Badajoz i Luchana)	300-350
c.Pamplona	330
Voltants autopista	280
Passeig Carles I	550-650

Zones urbanes perifèriques

Clot	400-515
Verneda	130-375
Eixample	400-800
Maresme-Besós	150-200
Sant Andreu	190-600
Guinardó	350-700
Casc Antic	450-500

Font: Enest LLUCH i Joan GASPAR, Preus del sòl a Catalunya,
Servei d'Estudis de Banca Catalana, Barcelona, 1972,
pp. 49 ss:

7. Les activitats industrials i productives

Donada la dificultat d'accedir a un coneixement exhaustiu de l'estructura socio-professional de la població dels nostres barris, puix que, com hem dit més amunt, només disposem d'una aproximació global i treta de fonts secundàries, hem volgut censar les activitats industrials, comercials i de serveis que es realitzen al Poble Nou, segons les diverses branques d'activitat.

Ni cal insistir en la importància que té l'anàlisi d'aquestes realitats donat que la qualificació urbanística permet el desenrotllament d'una molt forta activitat i, per tant, l'anàlisi de la mateixa, permet de veure cap on es desplega primàriament aquesta fortíssima dinàmica socio-activa al Poble Nou.

Una cosa voldríem deixar ben clara d'entrada i és que seria un profund error confondre l'activitat productiva del nostre barri amb l'ocupació de la gent que l'habita. Una cosa és la dinàmica socio-productiva del sector i una altra molt diferent l'embalum de l'ocupació dels veïns del barri. Es pot dir que no tenen ni la més absoluta relació. Es tracta de dos unitats que no ofereixen pas cap mena de comparació.

Per altra banda, cal tenir compte també que la nostra anàlisi no prejutja de cap manera sobre el dimensionat d'aquestes indústries. La nostra apostació, merament descriptiva, donarà com a resultat poder constatar cap a quins ramens de producció i cap a quins sectors d'aquestes branques l'activitat es desenrotlla al Poble Nou.

La base informativa ha estat els llistats de la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de Catalunya corresponents a l'any 1974. L'extraordinària amabilitat d'aquesta entitat ens ha permès de comptabilitzar una per una les activitats del Poble Nou per cada ram, especialitat i sector, segons el llistat de carrers que componen l'àrea del nostre estudi.

El punteig ha estat fet a mà i intentarem lliurar les comparances oportunes amb el barri de Collblanc-La Torrassa de l'Hospitalet de Llobregat, la qualificació urbanística del qual és de "tolerància de vida i indústria". (1)

Aquest inventari segueix un criteri merament administratiu. Es a dir, que aleshores hi ha la possibilitat que alguna entitat estigui matriculada simultàniament a indústria, comerç i serveis. La tria nominal de cadascuna d'aquestes entitats hagués estat un treball molt laboriós puix que el recompte ha estat fet d'uns llistats globals de tot Barcelona en

(1) Aquesta comparança ha estat possible gràcies al nostre estudi Collblanc La Torrassa 1974. Les raons d'una lluita urbana, Barcelona, novembre 1974, pp.137 ss. Com que els criteris de selectivitat són idèntics i presos de la mateixa font, això permet fer molts paral·lelismes.

els que ha calgut seleccionar oportunament els carrers i adreces que ens afectaven perquè perteneixien a la demarcació territorial del nostre barri.

Malgrat tot, creiem que l'aproximació d'aquestes dades permet d'ajustar-nos a l'estructura global de les activitats industrials, comercials i de serveis del Poble Nou. És per això que ens prenem la llibertat de portar la nostra anàlisi a verificacions posteriors que ens donaran una síntesi global del grau real de dinamisme socio-econòmic del Poble Nou.

7.1 Ram de l'alimentació

Aquesta branca al Poble Nou representa el 13'9 % de tota la producció del barri, mentre que a Collblanc-La Torrassa representava un 21'4 %. Per tant, té una relativa poca importància al Poble Nou. Aquesta primera consideració afecta a la globalitat d'aquest ram de l'alimentació.

Les especialitats, per altra banda, presenten l'estructura comparada següent:

<u>Especialitats</u>	<u>Alimentació</u>		<u>Collblanc-La Torrassa</u>	
	<u>N</u>	<u>%</u>	<u>N</u>	<u>%</u>
1. Bestiar i productes càrnics	94	13'4	232	21'3
2. Productes de la llet	45	6'4	40	3'7
3. Fruïtes i verdures	39	5'6	128	11'8
4. Pesca i productes	20	2'8	65	6
5. Cereals i productes	49	7	52	4'8
6. Sucre i derivats	32	4'5	46	4'2
7. Oli d'oliva i grasses alimentícies	14	2	10	0'9
8. Productes alimenticis diversos	362	51'6	483	44'5
	<u>46</u>		<u>31</u>	
9. Begudes		<u>6'7</u>		<u>2'8</u>
Total	701	100	1088	100

Malgrat que s'hi descobreixin petites diferències, podem dir que aquestes distribucions es presenten estructuralment força identificades. Direm només que les especialitats relativament predominants al Poble Nou són la llet, els cereals, l'oli d'oliva i les grasses alimentícies, els productes alimenticis diversos i les begudes.

Més interessant és atènyer-nos a la distribució per sectors:

<u>Sectors d'activitat</u>				
Indústria extractiva	1	0'1	-	-
Fabricació	107	15'2	66	6'1
Artesania	24	3'4	32	2'9
Comerç	286	40'8	721	66'3
Serveis	<u>283</u>	<u>40'4</u>	<u>269</u>	<u>24'7</u>
Total	701	100	1088	100

Aquí sí que s'hi descobreix el predomini de la fabricació al Poble Nou; però en relació a l'activitat global dels dos barris ~~expressament~~ ~~de~~ l'activitat comercial en aquest ram és certament rellevant (al Poble Nou 40'8 % de comerç sobre 24'3 % de tota l'activitat comercial del barri. 66'3 % a Collblanc-La Torrassa sobre 35'1 % de l'activitat de tot el barri).

Resumint-ho, cal dir que, segons el nombre de matrícules fiscals, el ram de l'alimentació en tots els seus sectors ocupa al Poble Nou el tercer lloc i a Collblanc-La Torrassa el segon/ lloc dintre l'embalum global d'activitat dels barris respectivament.

Val la pena de dir que la indústria de l'alimentació és el sector menys concentrat de tota la indústria catalana (1). Només a la zona del Barcelonès hi treballa el 48'2 % de l'ocupació de la indústria alimentària catalana. No és d'extranyar, doncs, que aquest ram tingui un especial relleu als nostres barris industrials. I, dintre el Barcelonès, el municipi més dinàmic és l'Hospitalet de Llobregat.

7.2 Ram tèxtil

Aquesta branca industrial ha estat de sempre predominant al Poble Nou. Malgrat tot, dintre l'activitat actual representa el 5'8 % i ocupa el cinquè lloc dintre els rams d'activitat del barri. A Collblanc-La Torrassa, lògicament, encara té menys relleu. El que acabem de dir afecta a tot el ram tèxtil.

Les especialitats presenten l'estructura comparada següent:

<u>Activitats</u>	<u>Indústria tèxtil</u>		<u>Collblanc-La Torrassa</u>	
	<u>N</u>	<u>%</u>	<u>N</u>	<u>%</u>
1.Cotó	13	4'4	2	0'7
2.Llana	3	1	-	-
3.Seda	5	1'8	-	-
4.Fibres artificials	12	4'1	-	-
5.Fobres diverses	94	32'1	27	9'2
6.Confecció	<u>166</u>	<u>56'6</u>	<u>265</u>	<u>90'1</u>
Total	293	100	294	100

Aquí sí que es descobreixen diferències importants. La llana, la seda i les fibres artificials són totalment absents a Collblanc-La Torrassa i es pot dir que, mentre que al Poble Nou hi ha una mica de tot, a Collblanc-La Torrassa quasi exclusivament es redueix a l'activitat de la confecció.

Considerant ara els diversos sectors d'activitat, tornem a trobar aquí la importància de la fabricació a Poble Nou en detriment de l'aspecte comercial. Heus aquí aquesta distribució comparada:

(1) Servei d'Estudis de Banca Catalana, Localització i dinàmica de l'activitat econòmica, Estudis d'Economia Catalana, Barcelona, 1968, p.21 ss.

Indústria tèxtil. Per sectors.

<u>Sectors d'activitat</u>	<u>Poble Nou</u>		<u>Collblanc-La Torrassa</u>	
	<u>N</u>	<u>%</u>	<u>N</u>	<u>%</u>
Fabricació	134	45'7	31	10'5
Artesania	32	10'9	47	16
Comerç	113	38'6	187	63'6
Serveis	14	4'8	29	9'9
	293	100	294	100

L'estructura del sector fabril, al Poble Nou, manté un grau d'activitat rellevant. Quant al comerç, predominant manifestament a Collblanc-La Torrassa, manté unes diferències proporcionals semblants que a l'alimentació en ambdós barris (38'6 % de comerç tèxtil al Poble Nou sobre una activitat comercial global de 24'3 %; 63'6 % a Collblanc-La Torrassa sobre una activitat comercial global de 35'1 %).

La ciutat de Barcelona és la concentració tèxtil més important de Catalunya ja que representa la tercera part (32'6 %) del tèxtil català. Dins de la comarca del Barcelonès, Badalona és la segona concentració tèxtil important, seguida de l'Hospitalet de Llobregat. Cal tenir-ho en compte per a veure que les nostres dades s'ajusten força a anàlisis més globals. (1)

7.3 Ram de la fusta, suro, paper i arts gràfiques

Aquesta branca d'activitat té una importància molt semblant als dos barris que comparem.

L'estructura d'especialitats presenta la distribució comparada següent:

<u>Activitats</u>	<u>Fusta, Suro, paper i arts gràfiques</u>		<u>Collblanc-La Torrassa</u>	
	<u>N</u>	<u>%</u>	<u>N</u>	<u>%</u>
1.Fusta	167	50'8	207	66'4
2.Suro	3	0'9	-	-
3.Paper	61	18'5	56	17'9
4.Arts gràfiques i enquadernació	98	29'8	49	15'7
Total	329	100	312	100

Es pot entreveure la importància relativa que tenen les arts gràfiques i enquadernació al Poble Nou.

Tenint compte dels sectors d'activitat, trobem la distribució següent:

<u>Sectors d'activitat</u>				
Fabricació	187	56'9	128	41'1
Artesania	32	9'7	40	12'8
Comerç	102	31	138	44'2
Serveis	8	2'4	6	1'9

(1) Localització i dinàmica. op. cit. pp. 55 i 65

Aquí encara el predomini de la fabricació sobre els altres sectors d'activitat al Poble Nou és evident.

L'ocupació important en aquest ram d'activitat, excluint el suro, es concentra particularment també al Barcelonès amb la capitalitat quasi exclusiva de Barcelona pel paper i les arts gràfiques (68 % de la mà d'obra del sector a Catalunya) i molt destacada pel ram de la fusta i mobles (48'7 % de la mà d'obra del sector a Catalunya, seguida a gran distància per l'Hospitalet de Llobregat). (1)

7.4 Ram de la pell, calçat i cautxú

Aquesta branca té molt poca importància dintre l'embalum global d'activitat als dos barris.

La distribució comparada d'activitats presenta l'estructura següent:

Activitats	<u>Pell, calçat i cautxú</u>			
	<u>Poble Nou</u>		<u>Collblanc-La Torrassa</u>	
	<u>N</u>	<u>%</u>	<u>N</u>	<u>%</u>
1. Indústria de la pell	50	44'3	17	22'4
2. Calçat (menys cautxú)	31	27'4	49	64'5
3. Cautxú	<u>32</u>	<u>28'3</u>	<u>10</u>	<u>13'1</u>
Total	113	100	76	100

Caldria notar aquí el predomini relatiu a Poble Nou de la indústria de la pell i el cautxú en detriment de la del calçat.

Per sectors ~~d'activitat~~, és encara la fabricació l'activitat pre-dominant al Poble Nou. Heus aquí aquesta descripció comparada:

<u>Sectors d'activitat</u>				
Fabricació	65	57'5	30	39'5
Artesania	5	4'4	5	6'6
Comerç	42	37'2	41	53'9
Serveis	<u>1</u>	<u>0'9</u>	<u>—</u>	<u>—</u>
Total	113	100	76	100

Barcelona polaritza aquí també aquest sector atenint-nos a la mà d'obra (2). Es tracta no gens menys que del 91'3 % de l'ocupació comarcal del sector.

(1) Localització i dinàmica..., op. cit, pp. 55 i 65.

(2) Localització i dinàmica..., op. cit, p. 45

7.5 Ram d'indústries químiques

Aquesta branca d'activitats es presta difícilment a comparances, del fet que les característiques són molt diferenciades quant al seu ~~embalum~~ global als dos barris: mentre que al Poble Nou suposa una activitat rellevant, a Collblanc-La Torrassa no és pas considerable.

La distribució comparativa de les especialitats químiques segueix l'estructura següent:

Activitats	Indústries químiques			
	Poble Nou		Collblanc-La Torrassa	
	N	%	N	%
1. Minería (minerals no metàl.)	-	-	-	-
2. Àcids i sals minerals, metàl·lics, gasos, electroquímica, fertilitzants, anticriptogàmics i insecticides.	16	4'5	7	2'7
3. Dissolvents orgànics, hidrats de carbó, àcids orgànics, altres productes d'origen vegetal o animal, resines i matèries plàstiques.	94	26'6	24	9'3
4. Explosius, colorants i pigments, incendiaris químics, olis i grasses (menys oliva).	13	3'7	5	1'9
5. Productes farmacèutics, laboratoris, essències, detergents, pintures, derivats de cera i parafina, bugies, adhesius i productes diversos.	206	58'4	202	78'3
6. Derivats de la musta, carbó, petroli i roques bituminoses.	24	6'8	20	7'8
Total	353	100	258	100

Només hi ha una diferència significativa favorable al Poble Nou en l'activitat 3. Precisament, perquè la concentració industrial a Collblanc-La Torrassa es fa de manera relativa i manifestament a l'activitat 5.

Tenint compte dels sectors ~~d'activitat~~, trobem aquí encara el predomini de la indústria al Poble Nou i una activitat quasi exclusivament comercial a Collblanc-La Torrassa. Heus aquí la distribució:

Sectors d'activitat				
Fabricació	183	51'8	52	20'2
Artesania	1	0'3	-	-
Comerç	168	47'6	206	79'8
Serveis	1	0'3	-	-
	353	100	258	100

La indústria química és una de les més concentrades de Catalunya. El Barcelonès i, dintre d'aquest, la ciutat de Barcelona, exerceix un predomini important. (El Barcelonès té 71'8 % de la mà d'obra del sector i Barcelona 84'6 % de la mà d'obra de la comarca) (1).

7.6 Indústries de la construcció, vidre i ceràmica

Contràriament a l'anterior aquesta branca d'activitat té molt més relleu a Collblanc-La Torrassa que a Poble Nou.

Per especialitats, la distribució comparada presenta l'estructura següent:

<u>Activitats</u>	<u>Indústria de la construcció, vidre i ceràmica</u>		<u>Indústria de la construcció, vidre i ceràmica</u>	
	<u>Poble Nou</u>		<u>Collblanc-La Torrassa</u>	
	<u>N</u>	<u>%</u>	<u>N</u>	<u>%</u>
1. Construcció, materials i abrasius d'acció mecànica	172	66'4	309	85'1 8'8
2. Vidre	20	7'7	32	6'1
3. Ceràmica	67	25'9	22	100
Total	259	100	363	

Així com a Collblanc-La Torrassa predomina relativament la indústria de la construcció, al Poble Nou, en aquest ram té un relleu notable la ceràmica.

Per sectors d'activitat, arreu predomina l'artesania. Ho senyalem perquè és veritablement excepcional en tots els rams d'activitat. Aquesta distribució es presenta així:

<u>Sectors d'activitats</u>				
Fabricació	41	15'8	36	9'9
Artisania	73	28'2	147	40'5
Comerç	80	30'9	92	25'3
Serveis	65	25'1	88	24'3
Total	259	100	363	100

Les comarques de Catalunya on la construcció és més dinàmica són les que tenen o bé una forta activitat industrial, o bé són unes comarques molt turístiques. 50'2 % de la mà d'obra de Catalunya en aquest ram està localitzat al Barcelonès. I dintre el Barcelonès, al municipi de Barcelona hi treballen el 88 % dels treballadors d'aquesta branca. (2)

(1) Localització i dinàmica..., op. cit. pp. 75 ss.

(2) Localització i dinàmica..., op. cit. p. 117.

7.7 Indústria metal·lúrgica

Aquesta branca, considerant únicament l'embalum de l'activitat, ocupa un lloc rellevant al Poble Nou i una mica menys a Collblanc-La Torrassa.

Per especialitats, la distribució comparada dona l'estructura següent:

<u>Activitats</u>	<u>Indústria metal·lúrgica</u>			
	<u>Poble Nou</u>		<u>Collblanc-La Torrassa</u>	
	<u>N</u>	<u>%</u>	<u>N</u>	<u>%</u>
1. Mineria metal·lica	1	0'1	1	0'2
2. Indústries metal·liques bàsiques	91	8'2	43	7'7
3. Productes metal·lics (excepte el 4)	631	56'4	268	48'3
4. Maquinària en general i material de transport.	<u>395</u>	<u>35'3</u>	<u>243</u>	<u>43'8</u>
Total	1118	100	555	100

No es veuen massa significàncies en les petites diferències que donen les diverses especialitats.

Per sectors, la distribució és la següent:

<u>Sectors d'activitat</u>				
Indústria extractiva	1	0'1	-	-
Fabricació	808	72'3	285	51'3
Artesania	85	7'6	54	9'7
Comerç	188	16'8	178	32'1
Serveis	<u>36</u>	<u>3'2</u>	<u>38</u>	<u>6'9</u>
	1118	100	555	100

Notem la considerable importància que té la fabricació al Poble Nou. Es una branca industrial de primer ordre al nostre barri.

La concentració geogràfica del sector siderometal·lúrgic al Barcelonès i a Barcelona en particular és molt rellevant a Catalunya. Ni cal insistir com aquí les diferències són molt significatives, més que en qualsevol altre sector (58 % de la mà d'obra ^{catalana} a Barcelona i el 85'8 % del Barcelonès a aquest municipi). (1)

7.8 Energia elèctrica i mecànica, gas de ciutat i aigua

Al Poble Nou hi ha dues empreses d'energia elèctrica, dues de gas ciutat i una d'aigua. D'aquestes, tres es dediquen a la fabricació, una al comerç i una als serveis.

No es pot comparar aquest ram als dos barris perquè a Collblanc-La Torrassa només n'hi ha una de gas ciutat i dues d'aigua, totes elles dedicades a la comercialització.

(1) Localització i dinàmica..., op. cit. p. 37 ss.

7.9 Ram d'activitats diverses

Donada la quantitat i dispersió d'especialitats que entren en aquesta categoria, val la pena de considerar el quadre global comparatiu de les mateixes.

<u>Especialitats</u>	<u>Activitats diverses</u>		<u>Collblanc-La Torrassa</u>	
	<u>Poble Nou</u>			
	<u>N</u>	<u>%</u>	<u>N</u>	<u>%</u>
1. Activitats no classificades a les rames precedents	171	9'2	255	12'2
2. Transports, comunicacions i publicitat	1552	83'7	1658	79'4
3. Peluqueria i similars	79	4'3	136	6'5
4. Ensenyament	29	1'6	30	1'5
5. Establiments d'hospitalització i assistència mèdica	2	0'1	2	0'1
6. Banca i assegurances	8	0'4	3	0'1
7. Altres activitats	<u>14</u>	<u>0'7</u>	<u>5</u>	<u>0'2</u>
Total	1855	100	2089	100

Dins l'activitat global d'ambdós barris aquest epígraf "activitats diverses" és el més important. Malgrat tot, al Poble Nou suposa 36'9 % i a Collblanc-La Torrassa, 41'9 % de tota la seva activitat. Això és precisament el que permet definir al Poble Nou com a barri més industrial, puix que la majoria de les activitats que entren aquí pertanyen al ~~sector dels serveis~~ sector dels serveis.

La taula per sectors d'activitat defineix clarament aquest extrem.

<u>Sectors d'activitat</u>				
Fabricació	63	3'4	21	1
Artesania	11	0'6	19	0'9
Comerç	79	4'3	218	10'4
Serveis	<u>1702</u>	<u>91'7</u>	<u>1831</u>	<u>87'7</u>
Total	1855	100	2089	100

Ni cal dir com no és extrany el predomini rellevant dels transports al Poble Nou. Les empreses d'aquesta especialitat invadeixen manifestament el barri, particularment en el sector que va des del passeig del Triomf fins el de Carles I.

7.9 Conclusions

A l'Apèndix I hi hem fet constar el quadre recopilador de totes les dades que precedeixen.

Només tenint compte dels rams d'activitat i considerant únicament el nombre de les entitats existents, prescindint totalment del seu dimensionat, podem concloure les observacions següents:

1. L'estructura conjuntural socio-econòmica presenta al Poble Nou una distribució molt semblant i en consonància amb les societats desenvolupades: progressiva importància del sector terciari i reducció del secundari a la fabricació més que a la artesanía. És a dir, predomini de la gran indústria.

2. Si tenim compte dels rams d'activitat, es nota una proporcionalitat idèntica en els dos barris, objecte de la nostra comparança, en l'activitat metal·lúrgica, la tèxtil i energia elèctrica, aigua i gas. Mirant més el detall de les possibles diferències, veiem que Poble Nou és molt important en el que es refereix a la fabricació i Collblanc ho és manifestament en el comerç.

3. Quant a la fusta, suro, paper i arts gràfiques i la pell, calçat i cautxú les diferències són mínimes. Però encara és molt important la fabricació al Poble Nou en comparança relativa amb el barri de l'Hospitalet de Llobregat.

4. Un clar predomini al Poble Nou només es descobreix a la indústria química i conservant sempre el mateix relleu en el que es refereix a la indústria.

5. Les diferències relatives desfavorables al Poble Nou són clarament manifestes en els tres rams restants (activitats diverses, alimentació i construcció, vidre i ceràmica). En els dos primers rams, hi ha al Poble Nou un predomini dels serveis i de la fabricació sobre els altres sectors d'activitat.

6. El Poble Nou és un context urbà fortament desenvolupat i es pot definir pel gran predomini de la fabricació i els serveis sobre les altres esferes sectorials.

=====

7.10 Els problemes de la contaminació

No hem pas volgut fer una indagació extremadament minuciosa i àmplia dels problemes que comporta la presència d'una activitat industrial tan rellevant i dinàmica al Poble Nou. L'enumeració dels inconvenients seria certament "el comte de mai acabar".

Valguin aquestes notes per a tenir una idea del que suposa en realitat avui viure al Poble Nou.

Però, malgrat tot, no tota la contaminació atmosfèrica ve originada per l'activitat industrial. Hi ha més que això encara. És per aquest motiu que aquesta breu exposició ha de tenir compte d'altres extrems així mateix particularment molestos: les inundacions, les clavegueres i la contaminació industrial. (1)

7.10.1 Les inundacions

Quan plou intensament, alguns sectors de la barriada del Poble Nou es veuen afectats per unes inundacions estranyes. No és l'aigua que ve de fora, sinó que es tracta de la que surt de sota terra, per l'excedent de les clavegueres que no poden engolir l'efluvi constant de les aigües. El desbordament no es produeix pas per canals normals, sinó que els desaigües dels domicilis, en compte de seguir el procés normal d'expulsió, assumeixen aquells excedents i les vivendes es veuen inundades, ~~xxx~~ no solament d'aigua, sinó de tots els elements que normalment haurien d'anar a parar al mar.

Aquest és un problema que afecta particularment el nucli habitat que envolta la plaça Bernat Calvó, és a dir, els carrers Amistat i els seus entorns i la confluència del carrer Mad-Ras i el passeig del Triomf.

A part això, hi ha un altre sector del barri que, pel mateix procediment, es veu particularment afectat d'inundacions. Es tracta dels carrers Avila, Alava i Pamplona en la seva proximitat cap el mar. Allà també l'excedent de pluges fa que el ~~xxx~~ desaigue del Bogatell no assumeixi plenament la seva capacitat i, com un fenomen regressiu, aquests excedents retornen cap els domicilis d'aquella zona.

Aquesta segona font de desbordaments ha estat quasi resolta per causa de la neteja practicada al Bogatell; Però, en definitiva, és encara un perill constant per a tots els veïns domiciliats allà.

7.10.2 Les clavegueres

Un veï del barri ens deia que el Poble Nou és "el femer de Barcelona". Sense voler tenir compte del caràcter reivindicatiu de la definició, val la pena de dir que l'afirmació és força veritat.

(1) Vegi's el full "Al Poble Nou de Contaminació... prou!", editat per l'Associació de Veïns del Poble Nou, 1975.

Les clavegueres de Barcelona desemboquen al mar pel Poble Nou. La més coneguda d'aquestes clavegueres és el Bogatell i n'és una mostra prou significativa, fins el punt que només de veure-la, la impressió de fàstic és inevitable. Ella sola recull una tercera part de les aigües negres de Barcelona.

Però no hi ha pas només això. I la platja? Diuen els veïns que el darrer estiu es veia gent que anava a banyar-se. Es necessiten ganes per a anar a prendre un bany a la platja del Poble Nou. Amb més precisió, cal parlar de la ex-platja.

La platja, pròpiament dita, es troba sota una impressionant massa compacta d'escombraries i de runa de construcció que amb els anys ha esdevingut forta com la pedra. Aquesta capa superior té una alçada aproximada de metre i mig.

El color de l'aigua que toca a la sorra és la típica dels residus que surten de les clavegueres. Inclús l'olor és desagradable. Tot plegat dona una forta impressió d'abandó i d'oblit. Es pot dir que és una de les zones més desagradables de Barcelona.

Hi ha algunes barques, uns camions que vénen a descarregar la runa i, ... el silenci trencat per la remor constant de l'aigua del mar i la dels trens del litoral que pertorben la calma poètica d'una pau immensa enmig d'una gran porqueria.

7.10.3 La contaminació industrial

El caràcter industrial del Poble Nou forma part de la vida mateixa del barri. Ja ho vam veure així quan vam fer l'anàlisi de la història. Evidentment, aquest fet porta les seves servituds i els seus esclavatges. La nocivitat, la perillositat i les molèsties de tota mena repercuteixen directament sobre els seus habitants. Seria llarg de detallar els incendis, explosius, reivindicacions i desordre urbà que comporta la presència de la indústria.

L'únic treball una mica seriós de cara a això ha estat dut a terme per la vocalia d'urbanisme de l'Associació de Veïns del Poble Nou, que amb la mobilització popular i la canalització conseqüent de les protestes, ha lograt que fos aplicada la Llei de Protecció de l'Ambient Atmosfèric de 22 de desembre de 1972 a algunes empreses que han emigrat o estan en vies d'emigrar a d'altres bandes.

En aquest quadre que segueix, hem volgut fer evident bona part d'aquests problemes. No creiem que aquesta descripció esgoti tot el que hi ha; però segurament que servirà de mostra d'una realitat dura i terrible que invoca a cridar una solució.

Empreses que es caracteritzen per la seva problemàtica al Poble Nou

<u>Empresa</u>	<u>Especialitat</u>	<u>Adreça</u>	<u>Molèsties</u>	<u>Perillositat</u>	<u>Conflictes</u>	<u>Accidents</u>
Catalana de Gas	Gas	Taulat	+	+	-	-
Perfex	Cartró i paper	Llull	+	+	+	+
Dyssa	Pintures	Llull	+	+	-	-
Lecsa	Pintures	Juncà	+	+	-	+
Titañ	Pintures	Bogatell	-	+	-	-
Ribera	Metal.lúrgia	Pujadas	+	+	+	-
Adelantado	Asfalt	ptge.Marina	+	+	+	-
Conesa	Metal.lúrgia	Venezuela	+	+	-	-
Ponsà	Tèxtil	Venezuela	+	-	+	-
Yorka	Accessoris automòbil	Venezuela	-	+	-	+
Macosa	Metal.lúrgia	Herreros	+	+	+	-
Famacolor	Pintures	Gran Via	+	+	-	+
Pertrat	Metal.lúrgia	Pere IV	+	+	+	-
Giner	Metal.lúrgia	Taulat	+	+	-	-
Massé i Caràl	Grasses	Llull	+	+	+	+
Torras	Metal.lúrgia	Pamplona	+	+	+	-
Zalco	Metal.lúrgia	ptge.Colomé	+	+	+	-

Nota: Ens consta que l'empresa Torras ha fet una important inversió a fi d'evitar el problema dels fums i que té en projecte així mateix una inversió per la insonorització.

8. L'ensenyament

Malgrat que hem trobat una real dificultat d'accedir directament a les dades que es refereixen a cadascuna de les escoles del Poble Nou del fet que les negatives a respondre han estat molt sovintejades, ens hem pogut procurar la relació del nombre i l'adreça de cadascuna de les escoles que es troben dintre l'àrea del nostre estudi (1) i, sota reserva de no lliurar aquestes dades desagregades, el Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya, ens ha proporcionat el que ens interessava referit al curs 1974-1975. És precisament el contingut d'aquesta informació que fa l'objecte d'aquest capítol i que lliurem agregada del fet de no violar el secret professional de l'esmentada font informativa.

De totes maneres, ens sembla interessant de fer abans de tot unes consideracions que ens semblen importants.

En primer lloc, pensem que la institució escolar -així també com tot el que es refereix a la sanitat- té una importància molt més gran que d'altres infraestructures d'equipament necessàries a un barri. No oblidéssim que aquesta dècada dels anys 70, per la força mateixa de les circumstàncies de la pressió social, se l'ha pogut caracteritzar com la dècada de l'educació. La consciència popular està demostrant constantment que en la jerarquia de valors del poble una de les primeres preocupacions és la que afecta a tot el diu relació amb l'educació.

En segon lloc, cal considerar també que aquest és un problema que toca molt d'aprop a les famílies i que possiblement això explica l'extraordinària sensibilitat de cara al fenomen de la transmissió de la cultura per medi de la institució escolar.

Finalment, del fet que no hàgim pogut treure la suficient informació directa de les mateixes escoles, no solament comporta el problema que ens hàgim de referir a les dades del curs passat, sinó que troba una plausible explicació al pudor extrany que s'ha observat ja en molts altres llocs. Aquesta pudicitia, que es dona manifestament en el camp de l'ensenyament, és una barreja d'escrúpols institucional que inclou la impossibilitat que tota dada escolar o de dintre l'escola sigui mínimament divulgada o tan sols coneguda per entitats que no siguin exclusivament oficials en el que es refereix a l'ensenyament -Ministeri, Inspecció d'ensenyança primària, etc...- i així mateix el neguit que els defectes escolars, reduïts a índexs o taules explicatives, siguin coneguts o fets públics. Aquesta segona explicació donaria peu a pensar

(1) Vegi's Apèndix I d'aquest capítol.

que el mateix autojudici de la pròpia escola està carregada d'una consciència de culpabilitat de caràcter negatiu o de vegonya que precedeix evidentment tota dada científica.

Així, doncs, tenint compte d'aquestes consideracions -importància primordial de l'educació en l'actualitat, extraordinària sensibilitat de les famílies i recol·liment explícit de les institucions escolars-, procedim a analitzar el conjunt de l'ensenyança al Poble Nou intentant de veure successivament l'embalum de la població infantil, l'oferta de places escolars, l'equipament i els preus de l'ensenyament, per a treure'n induccions que ens posin en evidència la situació real de l'ensenyament al Poble Nou.

8.1 La població infantil en edat escolar

Quan hem estudiat la demografia de l'àrea del nostre estudi, hem vist la distribució per edats i sexe dels habitants referits a l'any 1976. D'una banda, hem separat els menors compresos a l'interval de 0 a 5 anys. En aquesta població, coneixíem els menors d'un any i excluint-ne estimativament els que només tenien un any, arribem a saber la població infantil que es troba en edat de guarderia, és a dir, tots els nens i nenes compresos en edats inferiors a dos anys. Són els següents:

<u>Menors de 2 anys. Guarderia infantil.</u>	
Nens.....	706
Nenes.....	668
	<u>1374</u>

Per tant, els infants que entrarien a les etapes de preescolar -jardí d'infància (2 i 3 anys) i parvulari (4 i 5 anys)- serien a l'àrea del nostre estudi els següents:

<u>Infants entre 2 i 5 anys. Preescolar.</u>	
Nens.....	1.472
Nenes.....	<u>1.374</u>
	2.895

Per altra banda, hem pogut així mateix consignar que pel període d'escolaritat obligatòria -és a dir, 6 a 13 anys- la repartició de la població infantil es distribuïa de la manera següent:

<u>Barris</u>	<u>Sexe</u>	<u>Població 6-13 anys</u>	<u>Total</u>	<u>%</u>
Fuerte Pio	H	204	394	6'5
	D	190		
Bogatell	H	499	754	12'4
	D	255		
La Llacuna	H	142	309	5'1
	D	167		
Poble Nou	H	918	1759	28'8
	D	841		

Malta	H	256	466	7'5
	D	204		
La Unió	H	535	1043	17'1
	D	508		
Taulat	H	693	1376	22'6
	D	683		

Total	H	3247	6095	100
	D	2848		

Malgrat que aquestes dades puguin haver sofert petites variacions, del fet que s'extracti d'una població demogràficament vella i regressiva, cal suposar que aquesta demanda de places escolars no variarà molt de les 6.095 persones. En una presumpció justificada, certament cal pensar que aquesta població infantil compresa dintre ~~xi~~ l'interval d'edat escolar obligatòria, més aviat tendirà a decreixer que a augmentar.

Valorar, doncs, les nostres estimacions en funció d'aquesta població ens sembla que permet d'ajustar-nos a una situació de fet o, en tot cas, si algun desajustament hi ha, pecaríem més aviat per excés que per defecte. Tindrem, doncs, únicament compte d'aquesta dada.

Cal tenir present, malgrat tot, que l'abundant proporció de nens al Bogatell, com ja ho dèiem en el tractament demogràfic d'aquestes dades, cal que sigui matitzat oportunament per la presència de la institució del Tribunal de Menors del carrer Wad-Ras, 98. Inclús en la valoració global de l'ensenyament, molts dels escolars allà acollits formaran part també ~~xxxxx~~ dels recomptes globals de l'EGB. Podríem dir que unes matitzacions de població escolar poden matitzar així mateix uns lleugers excessos de població en edat escolar.

El que té més interès en aquests moments és veure el contrast de l'oferta i la demanda de places escolars, que és el tractament que farem tot seguit.

8.2 L'oferta de places escolars al Poble Nou. Places ofertes i ocupades.

8.2.1 Preescolar

La distribució de les institucions, aules i places escolars per sexe en aquest nivell és la següent:

Sector	Escoles	Aules	Ofertes	Places escolars			Alumnes/aula
				nens	nenes	Total	
Públic	1	4	160	83	63	146	36'5
Privat	13	28	877	503	419	922	32'93
Església	<u>1</u>	<u>3</u>	<u>160</u>	<u>50</u>	<u>120</u>	<u>170</u>	<u>56'67</u>
	15	35	1197	636	602	1238	35'37

El quadre que precedeix, ens porta a les consideracions següents:

1ª/A una població de 1374 infants (706 nens i 668 nenes) de menys de dos anys, no hi ha un servei de guarderia infantil pròpiament dit. Unicament coneixem l'existència de dues guarderies d'empresa, la de la Hispano Olivetti i la de Ribera S.A., que efectivament estan al servei de l'empresa, no pas del barri directament.

2ª/ A una població de 2895 infants (1472 nens i 1423 nenes) en edat de preescolar de dos a cinc anys, hi ha cobertes 43'21 % places pels nens i 42'3 % per a les nenes i a una densitat d'alumnes per aula de 35 persones.

3ª/ El sector de l'Església amb les seves tres aules dóna una densitat realment i relativament important. Per a més il·lustració i per a tot el districte X, el curs 1970-1971, aquest sector de l'Església donava l'índex mig d'alumnes per aula de 205'5 (1). No és pas extrany, doncs, que la nostra xifra arribi a cotes tan desproporcionades.

4ª/ Nosaltres ens permetem la llibertat de dubtar de la qualitat de l'ensenyament preescolar al barri. El fet d'una densitat de més de 35 alumnes/aula dificulta sèriament la dedicació individualitzada i, per tant, l'aprenentatge escolar.

8.2.2 L'Educació General Bàsica

El quadre global de les places ofertes i ocupades en el període d'ensenyament obligatori és el següent:

Sector	Escoles	Aules	Ofertes	Places escolars			Alumnes/ aula
				nens	nenes	total	
Públic	4	61	2340	1370	1224	2594	42'52
Privat	14	77	2858	1500	1091	2591	33'65
Església	1	14	560	-	500	500	35'71
Total	19	152	5758	2870	2815	5685	37'4

El quadre precedent il·lustra les observacions següents:

1ª/ A una població de 6095 persones de 6 a 13 anys (3247 nens i 2848 nenes) s'ofereixen 5.758 places. Es a dir, teòricament quedarien 337 nens i nenes en edat escolar sense escola. Aquesta relació ve a ésser tan insignificant que fa pensar que no es pot dir realment que hi hagi nens o nenes en edat escolar obligatòria sense la seva plaça. Seria abusiu dir-ho. Desconeixem la mobilitat territorial dels escolars en un context urbà.

(1) Estadísticas de Enseñanza de la Provincia de Barcelona. Curso 1970-71.

Comissió Mixta de Coordinació Estadística (avui Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya), Barcelona, Agosto 1971, Taula 1, p.20.

2ª/ Més encara. No podem dir de cap manera que hi hagi un dèficit físic si ens atenim al fet que comparant les places ofertes i les places ocupades hi ha en la seva globalitat i sense tenir compte dels sectors d'ensenyament, 73 places ofertes i que^{h0} són demanades. Malgrat que aquestes 73 places no tinguin per si mateix massa significació, aquesta sí que és una relació a la que podem atribuir un valor d'afirmació absoluta perquè s'ajusta inclús matemàticament a la realitat.

3ª/ Però aquesta relació ~~plac~~^{places} ofertes/places ocupades es presenta de manera molt diferent segons els sectors d'ensenyament. Vegem-ho:

El sector públic es troba completament atapeït. Hi ha un excés de 254 places sobre la seva capacitat. Per la seva banda, el sector privat és totalment deficitari: hi ha 267 places buides que no han trobat una demanda. Finalment, el sector de l'Església és raonablement deficitari: hi ha un excés de 60 places ofertes sobre les demanades.

Això deixa entreveure evidentment un desequilibri que hipotèticament fa pensar en ^{un} minifundisme i una obsolescència a l'ensenyança privada degut a dos factors que poden ésser causals. D'una banda, un problema d'equipament desueta, antiquat i amb manca de condicions adequades i, d'altra banda, un encariment especial d'aquest sector d'ensenyança.

L'observació personal ens ha permès de confirmar la primera hipòtesi i l'anàlisi dels preus de l'ensenyament ens permetrà de donar fe de la segona.

4ª/ Finalment, l'anàlisi de la darrera columna, és a dir, densitat d'alumnes per aula, no s'entreveuen pas atapeïments desproporcionats. Només el sector públic adoleix d'una lleugera sobrepoblació, ~~atenint~~^{si tenim} ~~compte~~^{compte} de la norma dels 40 alumnes per aula. Dintre el context de Barcelona la xifra no és en absolut exagerada atenint-nos a una comparança amb ~~xxxxxx~~ àrees més àmplies. (1)

8.3 L'oferta de places escolars per edats, sexe i graus.

8.3.1 El preescolar

La distribució de la població infantil en el preescolar i en les seves dues branques de jardí d'infància (2 i 3 anys d'edat) i parvulari (4 i 5 anys d'edat) per sectors, edats i sexe és la que segueix:

(1) Estadísticas de la Enseñanza de la Provincia de Barcelona. Curso 1970-1971. Op. cit. Taula 5, p. 38.